

АНДРЭЙ РАДАМАН (Мінск)

ПАВЯТОВЫЯ СОЙМІКІ НОВАГАРОДСКАГА
ВАЯВОДСТВА ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА,
РУСКАГА І ЖАМОЙЦКАГА НАПЯРЭДАДНІ КРАКАЎСКАГА
АРДЫНАРНАГА СОЙМА РЭЧЫ ПАСПАЛТАЙ
АБОДВУХ НАРОДАЎ 1603 г.

Асноўнай задачай дадзенай публікацыі з'яўляецца ўвядзенне ў навуковы зварот крыніц, якія маюць дачыненне да дзеянасці павятовых соймікаў Навагародскага ваяводства, што адбыліся ў снежні 1602 г. У першую чаргу гэта тэкст слонімскай соймікавай інструкцыі соймавым паслам на Кракаўскі вальны сойм 1603 г., а таксама вытрымкі з соймікавых інструкцый паслам Новагародскага і Ваўкавыскага павета¹, якія захаваліся ў Таенмым архіве Прускай культурнай спадчыны ў Берліне².

¹ GSPK. XX – Staatsarchiv Königsberg HA / Rep. HBA / H. [Gesandschaften, Zeitungen und Politische Akten, auch Konzepte]. Kasten 843 [Jahr 1602], [Kartonmappe] V. 44.28 [4 аркуша, без фаліяцыі]. Документ з'яўляецца дадаткам да ліста прускага і брандэнбургскага агента ў Рэчы Паспалітай Даніэля Непфеля, які быў дасланы сябрам Вярхоўнай Рады Прускага герцагства ў Кёнігсберг з Кракава 19 снежня 1602 г., мае памеры 32 см на 20,3–20,8 см., налічвае 4 аркуши (без фаліяцыі) і змяшчае копію слонімскай соймікавай інструкцыі і вытрымку з новагародской соймікавай інструкцыі. Сын бургамістра Альтштадта Кёнігсберга Даніэль Непфель (Daniel Nepfel) быў агентам Вярхоўнай Рады Прускага герцагства пры двары Жыгімонта III Вазы (*Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. Narastanie konfliktu miedzy Zygmuntem III Wazą a stanami. Bydgoszcz, 1984. S. 18*: «Rada Naczelnna Prus Książęcych już od 1593 roku utrzymywała na dworze królewskim w Polsce stałego agenta, Daniela Nepfela. Dzięki niemu znano zarówno w Księstwie, jak i Brandenburgii, na bieżąco opinię w sprawie lenna»). S. 55 (przypis 190), 57 (przypis 206), 88 (przypis 4), 89, 91 (przypis 26), 121 (przypis 129), 123 (przypis 142); *Mincer F., Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska a Prusy Książęce w latach 1598–1621: sprawa sukcesji brandenburskiej*. Warszawa, 1988. S. 80, 155, 157). Як адзначаў аўстрыйскі гісторык Вальтэр Ляйтч, перад тым як стаць агентам Пруссіі і Брандэнбурга ў Рэчы Паспалітай, Д. Непфель некалькі год з'яўляўся супрацоўнікам каралеўскай канцылярыі Жыгімонта III (*Leitsch W. Das Leben am Hof König Sigismunds III. von Polen = Król Zygmunta III i jego polski dwór: 4 Bd. Wien; Kraków; Graz, 2009. Bd. 1. S. 317–318, 458–459; Bd. 2. S. 1091, 1254; Bd. 3. S. 2116*); GSPK. XX HA / HBA / H. Kasten 845 [Jahr 1603/II]. [Kartonmappe] V. 44.40. Документ (без фаліяцыі) таксама з'яўляецца дадаткам да ліста Даніэля Непфеля, які быў дасланы ў Кёнігсберг з Кракава 2 студзеня 1603 г. і змяшчае вытрымкі з ашмянскай, лідскай, вількамірскай, трокскай, ковенскай, полацкай, новагародскай і ваўкавыскай соймікавых інструкцый паслам ВКЛ на кракаўскі сойм 1603 г.

² Выказваю шчырую падзяку прафесару Лешку Зянткоўскому, доктару габілітаванаму Славаміру Аўгусевічу і доктару габілітаванаму Роберту Каладзею за дапамогу ў час нашых архіўных росшукаў у Берліне ў 2015–2016 гг. Асаблівую падзяку выказваю праф. Л. Зянткоўскому за ўказанне на наяўнасць у фондах GSPK слонімскай соймікавай інструкцыі паслам на вальны сойм 1603 г. Гл. : *Źródła do dziejów Polski z XVI–XVIII w. Cz. I. Niemcy. T. 1. Berlin. Brandenburgia. Meklemburgia. Saksonia Anhalt. T 1.1. Tajne Archiwum Państwowe – Pruskie Dziedzictwo*

Скліканы на 26 кастрычніка 1602 г. у Новагародку галоўны дзяржаўны з’езд ВКЛ не адбыўся, паколькі ў дзяржаве пашыраўся паморак¹. Пасля абмеркавання знешнепалітычнай і ўнутрыпалітычнай сітуацыі з сенатарамі, у апошніяй дэкадзе кастрычніка 1602 г. кароль польскі і вялікі князь літоўскі Жыгімонт III Ваза прыняў рашэнне аб скліканні чарговага ардынарнага вальнага сойма Рэчы Паспалітай у Варшаве 22 студзеня 1603 г., перадсоймавых соймікаў ВКЛ 11 снежня 1602 г. і галоўнага сойміка ВКЛ у Слоніме 8 студзеня 1603 г. Пра сваё рашэнне ён паведаміў у лісце да канцлера ВКЛ Льва Сапегі з Кракава 30 кастрычніка 1602 г.²

Kulturowe (Geheimes Staatsarchiv – Preussischer Kulturbesitz), Berlin – Dahlem (у друку). Праца над выданнем вядзенца пры падтрымцы Нацыянальнай праграмы развіцця гуманістыкі Рэспублікі Польшча. Projekt 11H 11 026080, finansowany w ramach konkursu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (2011) – moduł 1.1. Kierownik projekta – prof., dr hab. Leszek Ziątkowski (Uniwersytet Wrocławski), wykonawce: dr hab. Sławomir Augusiewicz (Uniwersytet w Olsztynie), dr hab. Robert Kołodziej (Uniwersytet Wrocławski), dr hab. Filip Wolański (Uniwersytet Wrocławski), dr hab. Adam Perłakowski (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie)). [Электронны рэсурс]. Рэжым доступу: URL: http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/b7b032174b719f9e04ef370b55a9824d.pdf. Дата доступу: 17.02.2017.

¹ AZS. T. II: Okresy panowań królów elekcyjnych XVI–XVII w. № 13. S. 139; Rachuba A. Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569–1763. Warszawa, 2002. S. 256; Paxhub A. Вялікае Княства Літоўскае ў парламенцкай сістэме Рэчы Паспалітай (1569–1763 гг.) / пер. з пол. М. Раманоўскі; навук. рэд. Г. Сагановіч. Мінск, 2008. С. 280; Баркалабаўскі летапіс. Мінск, 2013. С. 524–531; ПСРЛ. Т. 32. М., 1975. С. 187–189. Гл. таксама: Verosub Kenneth L., Lippman Jake. (Department of Geology, University of California, Davis). Global Impacts of the 1600 Eruption of Peru’s Huaynaputina Volcano // Eos. Transactions American Geophysical Union. Vol. 89. № 15. 8 April 2008. P. 141–142. [doi: 10.1029/2008EO150001] URL: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1029/2008EO150001/epdf>. (дата обращения: 17.02.2017); Witze A. The volcano that changed the world. Eruption in 1600 may have plunged the globe into cold climate chaos // Nature, 11.04.2008. [doi:10.1038/news.2008.747] URL: <http://www.nature.com/news/2008/080411/full/news.2008.747.html>. (дата обращения: 17.02.2017).

² Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 98–100 (Decyzja o zwołaniu sejmu); AZS. T. II. № 14. S. 139; BN PAN i PAU w Krakowie. Rkps 363. K. 12v. List Zygmunta III do Lwa Sapiehy, Kraków, 30.10.1602 г. У публікацыі названага дакумента дата склікання соймікаў была памылкова вызначана як 15 снежня (ADS. № 417. S. 348–350). Дату склікання соймікаў ВКЛ 15 снежня прынялі А. Шапока (Šapoka A. Lietuva ir Lenkija po 1569 metų Liublino unijos. Jų valstybinių santiykį bruožai. Disertacija Vytauto Didžiojo Universiteto Humanitarinių Mokslų Fakulteto daktaro laipsniui įgyti. Kaunas, 1938 P. 27) і А. Чволэк (Czwołek A. Piórem i buławą. Działalność polityczna Lwa Sapiehy, kanclerza litewskiego, wojewody wileńskiego. Toruń, 2012. S. 174–175).

4 лістапада 1602 г. каронная канцылярыя разаслала каралеўскія легацыі на соймікі, у якіх тэрміны склікання перадсоймавых соймікаў у Польскім каралеўстве былі вызначаны на 30 снежня 1602 г. і на 2 студзеня 1603 г. (Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1 (1572–1632). Cz. 1 (1572–1616) / wyd. W. Dworzaczek. Poznań, 1957. № LXXXIX/85. Legacja dana Łukaszowi Opalińskiemu, staroście leżajskiemu, dworzaninowi i posłowi królewskiemu na sejmik przedsejmowy województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie 30 grudnia 1602 r., z Krakowa, 4 listopada 1602 r. S. 244–251; № LXXXIX/86. Projektowane punkta do instrukcji posłom sejmowym, słane na sejmik przedsejmowy województw poznańskiego i kaliskiego w Środzie 30 grudnia. S. 251–255; BKór. Rkps 290. № 22. S. 143–150 (соймік Хэлмінскага ваяводства быў прызначаны ў Радзыні на 2 студз. 1603 г., галоўны соймік Каралеўскай Пруссіі ў Грудзёндзу (Grudziądz) на

Хуткае распаўсюджанне інфекцыйнага захворвання і ўласна складаная эпідэмічная сітуацыя ў Мазовії сталі прычынай таго, што сойм быў перанесены ў іншы месец ўніверсалам ад 10 снежня 1602 г.¹ У якасці месца правядзення сойма замест Варшавы спачатку разглядаўся Люблін, аднак паколькі частка яго гарадской забудовы была знішчана пажарам, манарх прыняў канчатковое раашэнне на карысць Кракава², абы чым паведамляў канцлеру ВКЛ Льву Сапегу ў лісце ад 27 снежня 1602 г.³

Як адзначыў у 1901 г. Платон Жуковіч, «в следствие сильной моровой язвы предсеймовые поветовые сеймики в ВКЛ происходили не обычным порядком, не в обычных местах, не в указанное для них время, иногда с сильным опозданием»⁴. З гэтай высновай пагадзіцца можна толькі часткова. З ліста віленскага біскупа Бенядыкта Войны да троцкага ваяводы Мікалая Крыштала Радзівіла Сіроткі ад 17 снежня вядома, што соймікі ў Лідскім і Ашмянскім паветах адбыліся ў вызначаны ўніверсалам час, аднак, як пісаў Война, «na wielu miejscowościach sejmiki nie doszły dla powietrza, chcąc mieć po Nowem Lecie za innemi uniwersały JKM na miejscowościach niezarażonych, więc nie wiem kto tam na nich będzie kiedy czas upłynął nowe im miejsca naznaczyć»⁵. Эпідэмічная сітуацыя ў Новага-

10 студз. 1603 г.); GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 844 [1603/1], V.44.36, [Bündel] 4/10 [фаліацыя адсутнічае]. Instructia na seymiki Powiatowe przed seymem walnym na Rok 1603 [6 арк.], Kraków, 4 X 1602 (sic! дакумент павінен быць датаваны 4 XI 1602 г.; Jarmiński L. Odpowiedź na replikę Barbary Janiszewskiej-Mincer // Odrodzenie i Reformacja w Polsce. T. XXXVII. R. 1993. S. 149; Akta sejmikowe województwa lubelskiego (1572–1632) / oprac. H. Gmiterek. Lublin, 2016. S. 114).

¹ Жукович П.Н. Сеймовая борьба православного западнорусского дворянства с церковной унией (до 1609 г.). СПб, 1901. С. 423; Akta sejmikowe województwa krakowskiego. Т. 1: 1572–1620 / wyd. St. Kutrzeba. Kraków, 1932. № LXXX (80), Instrukcja dla posłów województwa krakowskiego z 2 I 1603 г. S. 242–243; Akta sejmikowe województwa lubelskiego (1572–1632). № XLVI. S. 114.

² Еўлашоўскі Ф. «Гістарычныя запіскі» // Свяжынскі У. М. «Гістарычныя запіскі» Ф. Еўлашэўскага. Мінск, 1990. С. 119 («1603. Од стычня 22 сэймъ вэлкий зачиналсе у Кракове для заповетрэна у Варшове»); АВАК. Т. XIX. Вильна, 1892. С. CLXXIV (27 XII 1602 г., объявление холмского старосты Николая Угровецкого о том, что созданный королем генеральный сейм на 22 января 1603 г. в г. Люблине переводится в г. Краков, так как моровая язва по поводу лёгкой зимы ещё не прекратилась, и сверх того, г. Люблин разорён пожаром); Жукович П. Н. Сеймовая борьба православного западнорусского дворянства с церковной унией (до 1609 г.). С. 423; Akta sejmikowe województwa lubelskiego (1572–1632). № XLVI. S. 114. Пытанне пра перанос сойма з Варшавы і Любліна ў Кракаў разглядалася на сойме 12 лютага 1603 г. (Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 110).

³ Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 99; BN PAN і PAU w Krakowie. Rkps 363. K. 15; ADS. № 431. S. 361–362.

⁴ Жукович П. Н. Сеймовая борьба православного западнорусского дворянства с церковной унией (до 1609 г.). С. 419. А. Чволэк увогуле памылкова лічыць, што соймікі ў ВКЛ адбыліся раней, чым гэта было вызначана ўніверсалам (Czwórek A. Piórem i buławą. S. 175).

⁵ LMAB RS. F. 139. B. 809. L. 44 – 46, w Niedźwiedzicach, 17 grudnia [1602]. Інфармацыя ласкаў прадстаўлена прафесарам Інстытута гісторыі Польскай акадэміі навук Генрыхам Люлевічам.

У Гарадзенскім павеце было вырашана правесці соймік не ў Горадні, а мястэчку Лунна 30 снежня 1602 г. (у час вызначаны ўніверсаламі для каронных соймікаў. – A. P.) («Oznajmuje WMci s. m. panu, że u nas w Grodnie dla niebezpieczności powietrza sejmik nie doszedł» (Lunna 15.12.1602) // ADS. № 427. S. 358; «List i uniwersał od WMci m. m. pana, w kilka dni po tym czasie, jako się sejmiki w powieciech odprawowały, doszedł mię, i czyniąc dosyć rozkazaniu WMci

родскім павеце (як і ў некаторых памежных з ім) дазволіла пачаць пасяджэнні перадсоймавага сойміка ў вызначаны Статутам 1588 г. і ў соймавым універсале час, а менавіта 11 снежня 1602 г.¹.

Паспрабуем вызначыць прысутных на новагародскім сойміку сенатараў, прадстаўнікоў арыстакратычных родаў, якія не мелі ўрадаў, і іншага шляхецтва. Інструкцыю паслу новагародскага сойміка Янушу Корсаку да манаraphа падпісалі: новагародскі ваявода Тэадор Скумін-Тышкевіч (які, напэўна, быў маршалкам сойміка), трокскі ваявода Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка, парнаўскі кашталян Пётр Стаброўскі, а таксама новагародскі ваяводзіч Януш Скумін-Тышкевіч, слонімскі старасці Самуэль Валовіч, Андрэй Завіша (магчыма, падскарбі земскі ВКЛ?), нясвіжскі стараста (1587, 1596–1603) Войцех Першкі, Крыштаф Першкі і Ян Кален'скі². Быў прысутны на сойміку і былы новагародскі падкаморы Адам Храбтовіч, які пісаў віленскаму ваяводзе і гетману ВКЛ Крыштафу Радзівілу Пяруну 17 снежня пра спробу пэўных асоб

---

m. m. pana zaraz porozumiałem się o tem z niektórymi urzędnikami ziemskimi i grodzkimi i z niektórymi obywatelami, którychem naprzedzej i nabiżej mógł dosiąć i urząd grodzki którego to władzy według prawa należy, iż i teraz w Grodnie niebezpieczno, tedy miejsca sejmikowi naznaczył, upatrując najśliczniejsze i od powietrza teraz najbezpieczniejsze w mojej dzierżawie, w miasteczku Łunnej, na dzień w uniwersale naznaczony trzydziesty decembra» // ADS. № 429. S. 359; Rachuba A. Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569–1763. S. 84. A. Закшэўскі таксама пацвярджае, што пры неабходнасці пачатак пасяджэння перадсоймавага сойміка пэўнага павета мог пераносіцца на пазнейшы час (*Zakrzewski A. B. Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w.: urząd i funkcjonowanie: sejmik trocki*. Warszawa, 2000. S. 26, 36). Такім чынам, неабходна прызнаць памылковай выснову Барбары Янішэўскай-Мінцэр, што большасць перадсоймавых соймікаў Рэчы Паспалітай адбылася 11 снежня 1602 г., паколькі каронныя соймікі адбыліся пазней, а ў ВКЛ некаторыя соймікі не адбыліся ў вызначаны ўніверсаламі час па прычыне пашырэння пошасці (*Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603*. S. 100–101; «W dniu 11 grudnia 1602 roku odbyła się większość sejmików przedsejmowych. Na ich temat zachowało się jednak bardzo mało materiałów»).

¹ Тэрмін ад склікання соймікаў да склікання сойма ў ВКЛ складаў не менш 6 тыдняў, што было замацавана ў арт. 6 р. III Статута ВКЛ 1588 г. Гл.: Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года: тэксты: давед.: камент. / рэдкал.: I. П. Шамякін (гал. рэд.) [i інш.]. Мінск, 1989. С. 115; *Lappo I. I. [Lappo J.]*. Литовский Статут 1588 г.: 1588 metų Lietuvos Statutas : в 2 т., 3 кн. Kaunas, 1934–1938. Т. 1: Исследование: в 2 ч. Ч. 2 (1936). С. 131; У Польскім каралеўстве закон замацаваў гэта правіла толькі ў 1613 г. (*Volumina Constitutionum*. Т. III (1611–1640). Vol. 1 (1611–1626) / przyg. S. Grodziski, M. Kwiecień, A. Karabowicz, przedmowa W. Uruszcza, Warszawa, 2010. S. 123; VL. Т. III. S. 171 (84); *Zakrzewski A. B. Sejmiki Wielkiego Księstwa Litewskiego XVI–XVIII w.* S. 34. Арт. 6 р. III Статута 1588 г. вызначаў законную працягласць соймікаў пасяджэнняў не больш за 4 дні («соймік далей стояти и справа на нем ити не маеть, только надалей через 4 дні»). Падкрэслівалася аднак, што «приїждчати всі на соймік винни будуть першого дня» (Статут ВКЛ 1588 г. С. 116).

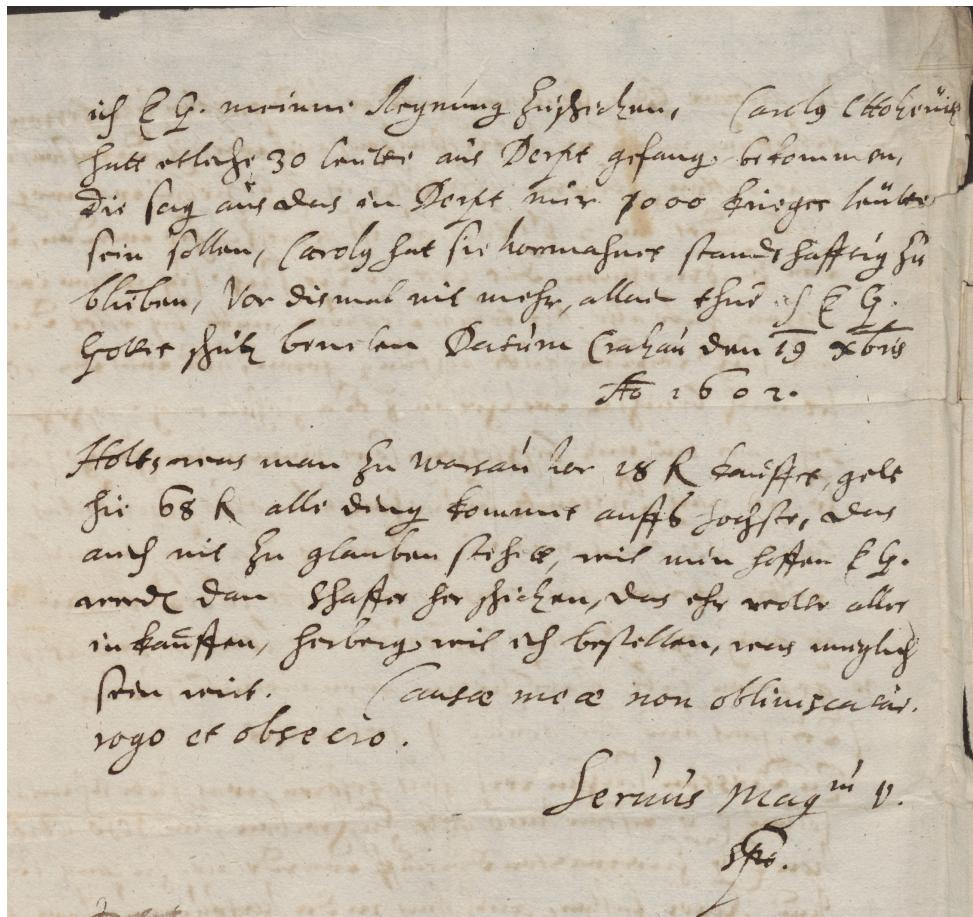
² Арыгінал названага дакумента невядомы. K₁ – BCz. Rkps 350. S. 268; K₂ – BCz. Teki Naruszewicza 99. S. 256; Kempa T. Wobec kontrreformacji. Protestanci i prawosławni w obronie swobód wyznaniowych w Rzeczypospolitej w końcu XVI i w pierwszej połowie XVII wieku. Toruń, 2007. S. 194. Пра Войцеха († 9 VIII 1603) і Крыштафа Першкага гл.: *Кэмпа T. Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка, віленскі ваявода*. Mip, 2016. С. 276, 289–290.

Wolgethorem Ego, Ceswys, quidigr, hnd grossmstige fittern, auf
verbettung mininer hnterfriungen, auf ewiglig Diesten, unbren,
aber gutem fulvem hbrgeiche is E G. fir buj was mey. hnsich
Vatrilundes in 2 Dicentibus ist gratzlagit werden, dorauß
dan fu horur finen, das Gott lob die Saß. Sif wohlm roßt au
lassan, habt also per totum Regnum hntte bissellor. Dis auf
alz Saß werden gütter achtung gebun, hnd was der gesandt
het mich brngten, es hñgt in E da fijen tay; gebragen wird.
folg Sabi buj mir bisslossen, so er iunnen möglich sein wnt
selber, auf Prozessuēr fu fir han ubi locis conuentis parti
cularis generalis minoris Polonie, Da habt is auf gütter
hntte bissellor, qui causa mea partes tuobantur am legre
is auf exemplaria factorum mechanis informationis
so gebraben habt, habt hierin allen iurium sic hnd herstande
(der ganz hnd gar genug) gebraufte.

Zu dreyen Saßan wil gelt gesoren, was habt is min fin
sollan E G. ersten hnb gelt hñgnisse, hnd resolution
hou E G. hñgnisse. Danuff erndre hñl zu lang seie
und swer fallen, auf hns in da heraußmin hñl, hñt
buoy. Ob is dan auf gern ehr bewiligung E G.
etwas thun volx, so falt er dorf die note gratz hnd
dapi gebracht in dreyen Saß. Das is habt und spure
hou Daniel Flemming Dreyhundert hnd füfft hnd
dreyssig R. pol. auf weßel auffneßmen, die bittt E G.
E G. desir auf auffrecht mininer obigation mey vol
get werden, duken of E G. auf dan Prozessuēr nejzen
Regnum. thun mende. Von dan sindert hnd 20 R.
wan dies iher aus ist, miß of die Regnum pfeßmen
hnd Daniel die iher auf aller mstry seien may, miß

Dit is a dem
homme auf
bekommt.

Мал. 1. Лист Д. Непфеля, да сябраў Вярхоўнай Рады Прускага герцагства ў Кёнігсберг.
Кракаў, 19 снежня 1602 г. (GSPK. XX НА / НВА) / N. Kasten 843, V. 44.28. (без фаліяцыі). S. 1

Мал. 2. Ліст Д. Непфеля, да сябраў Вярхоўнай Рады Прускага герцагства ў Кёнігсберг.
Кракаў, 19 снежня 1602 г. (GSPK. XX НА / НВА) / H. Kasten 843, V. 44.28. (без фаліяцыі). S. 2

падбухтыць пана Забароўскага скласці на новагародскім сойміку скаргу на гетмана¹. З ліста Тэадора Скуміна-Тышкевіча да канцлера ВКЛ Льва Сапегі ад 14 снежня 1602 г. вядома, што пасламі на вальны сойм ад Новагародскага павета былі выбраны кальвіністы – каралеўскі сакратар і новагародскі падкаморы Дамінік Крыштаф Вобрынскі (Dominik Krzysztof Obryński)

¹ AGAD. AR. Dz. V. Sygn. 2170. S. 10–11. List Adama Chreptowicza do wojewody wileńskiego, hetmana najwyższego litewskiego Krzysztofa Radziwiłła «Pioruna». Sienna, 17 XII 1602 r. (oryg., polsk.). «...Oznajmuje tedy to waszey Ks Mości memu miłościwemu Panu że ten nikczemny człowiek Zaborowski, mając niektórych, którzy mu radzili, skarge przełożyc na Waszą Mość Mego Pana na seymiku, nie słuchając rady ich, uciek się, też z tym i do mnie, od którego iako rozumiem zdrowszej rady dostawszy, a k temu tak zkonfundowany, że nie <...> takiego kazania, alie i ucięcia ręki, y wywlięczenia ięzyka był godzien za taką rzecz, ktorey się nieprzystojnie ważył, zaczym i sam to przyznawał składając to wszytko na swoie wielkie głupstwo. Aż w[i]dąc dla miloserdia bożego abym się za nim ułożył do Waszey Xcey Mości Mego Miłościwego Pana, abyś Wasza X[iązecja] Mość za tak łaskawym kazaniem gniew swoj Pański odpuścić raczył».

і Адам Пачапоўскі (Adam Poczapowski)¹, што безумоўна сведчыць пра прысутнасць на сойміку значай колькасці пратэстантаў.

Адной з галоўных праблем, якія былі абмеркаваны на сойміку ў Новагародку, было пытанне аб злouжываннях польскіх каронных жаўнераў і запарожскіх («нізовых») казакаў. Вяртаючыся з Інфлянт восенню і зімой 1602 г., яны размясціліся на пастой на тэрыторыі ВКЛ і незаконна зымаліся канфіскацыяй пра-дуктаў харчавання, фуражу і іншых неабходных ім рэчаў у мясцовага на-сельніцтва². На просьбу троцкага ваяводы М. К. Радзівіла гетман каронны Ян Замойскі яшчэ 22 лістапада 1602 г. выдаў універсал, які забараняў жаўнерам

¹ ANKr. ASang. Rkps 51. S. 321. List Teodora Skumina Tyszkiewicza wojewody nowogródzkiego do kanclerza WKsL Lwa Sapiehy. Nowogródek, 14 XII 1602 г. (ор.). Дамінік Крыштаф Вобрынскі 23 снежня 1602 г. выдаў квіт за атрыманую пасольшчыну са Слуцка (AGAD. AR. Dz. XXIII. Teku 129. Pl. 2), 11 студзеня 1603 г. прысутнічаў на пасядженні галоўнага сойміка ВКЛ у Слоніме (AZS. T. II. S. 142).

Пра тое, што сям'я бацькі Д. К. Вобрынскага Андрэя Іванавіча Харытановіча была пра-тэстанцкай, згадваў С. Астраханьскі (*Ostrożański St. Kłosy złote na przy pogrzebie JMP Matryny Obryńskiey Jarosławowej Sokolinskiey kniehyni Drudzkiej, podwoiewodzinej Połockiej położone na trunie. Wilna, 1640; Сліж Н. Ідеальная палачанка // Commentarii Polocenses Historici = Полацкая гістарычныя запіскі. 2006. Т. III. С. 42–43*). Лешак Ярмінскі лічыць, што ў 1593 г. каралеўскі сакратар Дамінік Крыштаф Вобрынскі прытымліваўся пратэстанцкага веравызнання (*Jarmiński L. Bez użycia siły. Działalność polityczna protestantów w Rzeczypospolitej u schyłku XVI wieku. Warszawa, 1992. S. 45*). Кальвіністам ён дакладна быў 21 VI 1595 г., пра што сведчыць яго подпіс на лісце, які быў складзены на віленскім сінодзе (*Łukaszewicz J. Dzieje kościołów wyznania helweckiego w Litwie. T. 1. Poznań, 1842. S. 100*). У той жа час Томаш Кэмпа лічыць, што ў 1627 г. Д. К. Вобрынскі – католік, «звязаны з Мікалаем Крыштафам Радзівілам» (*Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 361*). Адам Пачапоўскі быў у 1597 г. сеньёрам новагародскага кальвінскага збора (*Licinius Namyslovius Jan. Ad fratres ministros evangelicos pro ineunda concordia, brevis & simplex xxx. [Nowogródek], 1597. K. [6]*), што дазваляе нам меркаваць, што ў пачатку XVII ст. ён заставаўся кальвіністам.

² Як адзначаў М. Цяра, сканфедэраванае войска абрала сабе месцы для зімовых пастоў (лежаў) у ВКЛ галоўным чынам у Ашмянскім, Браслаўскім, Лідскім, Менскім, Мазырскім і Рэчыцкім паветах. Аднак і на тэрыторыі іншых паветаўвойскі спыніліся на «лежы» (*Ciara M. Konfederacje wojskowe w Polsce w latach 1590–1610 // Studia i Materiały do Historii Wojskowości. T. XXXI (1988). S. 70–71; Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 101; Materiały do historii Української козаччини / зібр. і вид. I. Крип'якевич; ред. М. Грушевські. Львів, 1908. Т. I: Док. по рік 1631. № 75. С. 101: «Za zwroceniem sie Jego M[ości] Pana Hetmana koronnego z Inflanthe, woisko Jego Kro[lewskie] M[oś]ci ieżdne pienięzne, y kozacy nizowi, ktorym płata idzie z skarbu koronnego, wciagneli w te panstwa W[ielkiego] X[ieśwta] Lit[ewskiego], niemal we wszystkie powiaty, a iuz naibardziej w Osmianski, Bracławski, Lidzki, Nowogrodzki, Wołkowski, Połocki, Witebski, Orszański, Mscisławski, Minski, Mozyrski, Rzeczycki z przyległymi dobrą y dzierzawami Krola Jego M[oś]ci, occupowali nad prawa y wolnosci szlacheckie, bez wiadomosci nad wolą y listow y mimo wiadomosc hetmana W[ielkiego] X[ieśwta] Lithew[skiego], lecz po roznych mieiscach, tak ci dobrach Jego Kro[lewskie] M[oś]ci, iako tez w szlacheckich, duchownych y swieckich między się rozebrali, przystawstwa rospisali, nie dbaiąc nic na Constitutią nową na przeszłym seymie uczynioną, že dobra szlacheckie oboiga stanu od lez, przystawstw y od requiowania staty wolne miały być, tē iedno samę przyczynę daiąc, że ich zapłata nie doszła».*

размяшчацца ва ўладаннях Сіроткі¹. Асобныя вайсковыя аддзелы кароннай арміі спрабавалі ўзаконіць свае дзеянні, і, каб атрымаць згоду мясцовага шляхецтва на атрыманне стацый, прынялі рашэнне выслаць паслоў на перадсоймавыя соймікі. Як паведамляў канцлеру ВКЛ Л. Сапегу новагародскі ваявода Тэадор Скумін-Тышкевіч, афіцыйныя прадстаўнікі роты князя Чартарыйскага², роты пана Патоцкага³, роты пана Міхалоўскага⁴ і роты пана Струся⁵ з'явіліся ў Новагародку (верагодна, 12 снежня 1602 г.) і прасілі дазволіць выбіраць стацыі як з каралеўскіх, так і з шляхецкіх маёнткаў («*ky przełożywszy to, że będąc wyciągnieni do Ziemi Inflantckiej na tę Expeditię, tam przez ten wszystek czas, nic zdrowia, krwie, majątnosci nie żałując, Oiczyznie y Rz[eczy] p[ospoli]tej służyli y daleyby ieszcze byli trwali, kiedy by byli nie zeszli na zdrowiu, czeladzi, koniech y rynsztunku, y domawiali się, aby im od nas senatorow, y od drugich statia pozvolona y dawana była»). Сенатары спачатку прынялі дэлегацыю ў прыватным доме ў сваім вузкім коле. Падчас сустэрэчы прагучала пытанне, ці маюць каронныя жаўнеры гетманскія лісты на прыстаўствы. Дэлегаты*

¹ *Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* Warszawa, 1938. S. 172; Listy Jana Zamoyskiego do Radziwiłłów od roku 1574–1602 / podał W. Nehring // KH. 1890. R. IV. S. 509 № 58: «Jan Zamoyski z Zamoscia, Canclerz y Hetman W. C. Wssem w obec y z osobna kazdemu panom rothmistrzom, porucznikom, thowarzyszom, i inem wssem woyska Jego K. M. ludziom wskazuię z urzędu mego Hetmanskiego, abyście majątnosci wssech Oswieconego Pana, Pana Mikolaia Krzysztofa Radziwila Księźcia na Olice y Nieswiezu Woiewody Trockiego zaniechali y zadnych krzywd y szkod w nich nie czynili. Ktoby się inaczey wazył, srodze karan będzie. Dan z Korycy 22 miesiąca Novembra 1602. Jan Zamoyski Canclerz i Hetman p.p.».

² Ежы Чартарыйскі («*Jerzy Czartoryski*»), князь, ротмістр гусарскай роты, якая налічвала спачатку 200, пазней 199 коннікаў. Рота ўваходзіла ў склад палка Яго Каралеўскай Міласці (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 106, 125, 130; PSB. T. IV. Kraków, 1938. S. 277–278).

³ У час інфлянцкай вайны ў 1601–1602 гг. дзеянічалі 2 роты, камандзіры якіх прадстаўлялі род Патоцкіх. Найверагодней у дадзеным выпадку ідзе гаворка пра Стэфана Патоцкага, ротмістра гусарскай роты ў складзе 200, а пазней 100 коннікаў, які выконваў ававязкі камандзіра ў палку Яго Каралеўскай Міласці. Пасля паспяховай аблогі Белага Камня (ням. Weissenstein, пол. Biały Kamień, эст. Payde), рота С. Патоцкага вярталася ў Польшчу праз тэрыторыю ВКЛ. (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 106, 130, 164; PSB. T. XXVIII. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1984. S. 174). Якуб Патоцкі («*Jakób Potocki*») быў ротмістрам гусарскай роты, якая ўваходзіла ў склад палка вялікага кароннага гетмана Яна Замойскага і налічвала спачатку 200, пазней 198 коннікаў. Пасля капітуляцыі шведскага гарнізона Белага Камня (30 верасня 1602 г.), Я. Патоцкі атрымаў староства белакаменскае і прыняў камандаванне групай войск, якая засталася ў Інфлянтах. Камандаванне вайсковай групіроўкай, якая налічвала каля 2500 чалавек у замках і 500 у полі Я. Патоцкі здзяйсняў да прыбыцця гетмана літоўскага ў Інфлянтах Яна Каала Хадкевіча. (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 106, 130, 143, 171; PSB. T. XXVIII. S. 18–21; Urzędnicy dawniej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku: spisy: w XI t. T. IX: Urzędnicy inflanccy XVI–XVIII wieku. Spisy / oprac. K. Mikulski i A. Rachuba. Kórnik, 1994. № 2265. S. 209).

⁴ Станіслаў Гербст у сваёй манаграфіі скарыстаў рукапісны дыярыуш нейкага Міхалоўскага (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 103).

⁵ Мікалай Струсь («*Mikołaj Struś*», «*Struss*»), стараста хмельніцкі, ротмістр гусарскай роты, якая ўваходзіла ў полк Яго Каралеўскай Міласці і налічвала 100 коннікаў. (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 106, 130, 145, 160; PSB. T. XLIV. Warszawa; Kraków, 2005. S. 472–476).

войскоўцаў адказаў, што такіх лістоў у іх няма, але ёсць вусны дазвол гетмана («słowno pozwolenie»)¹.

Пасля адмовы сенатараў дазволіць стацыі, на наступны дзень жаўнеры з'явіліся ўжо на афіцыйным пасяджэнні сойміка². У час размовы ліцвіны і русіны выразна адзначылі той факт, што маюць на ўтрыманні ўласных жаўнераў, якія засталіся ў Інфлянтах і спраўна атрымліваюць заслужаную аплату за службу з падаткаў, якія збіраюцца ў Вялікім Княстве. Каронныя жаўнеры прызналі гэты факт, але працягвалі дамагацца ўхвалення соймікам стацый. Новагародская шляхта адстойвала свае права, бо не магла парушыць нормы права («*ka my też, stojąc przy prawiech naszych, odstępować prawa nie mogliśmy*») і рапшучала адмовіла дэлегатам каронных рот, што выклікала іх бурную рэакцыю. Як адзначаў новагародскі ваявода Т. Скумін-Тышкевіч, дэлегаты адышлі з сойміка раз'юшанымі («*s furyą*») і прамаўляялі, што ў любым выпадку голад больш трываць не будуць, якога ў Інфлянтах нацярпеліся, і будуць збіраць

¹ ANKr. ASang. Rkps 51. S. 323. List Teodora Skumina Tyszkiewicza wojewody nowogródzkiego do kanclerza WKsL Lwa Sapiehy, Nowogródek, 14 XII 1602 г. (ор.); Материалы до исторії Української козаччини. № 75. С. 101 «у tym iedno samym szczycząc się przez listy swe y ustnie, že tu na odpoczynięcie sobie y koniom swym za naznaczeniem leż za wolą y słownym roskazaniem Jego M[oś]ci Pana Hetmana koronnego przyiachali. Czego o Jego M[oś]ci Panu Hetmanie, strożu praw y wolnosci szlacheckich, rozumieć y [uwierzeć] nie możemy».

² ANKr. ASang. Rkps 51. S. 323–324; Материалы до исторії Української козаччини. № 75. С. 102–103: «Jednak nazajutr przysli do koła naszego, powtarzając to, co y w privatnym domu donosili, imieniem swym y imieniem drugiego żołnierstwa przekładając nędzę, którą cierpieli, niedostatki i upadek na rynsztunkach, czeladzi, koniech, żądali, aby im statie z dobr wselakich, tak Krola Jego M[oś]ci, iako y naszych szlacheckich dawane były. Respons na to uczyniony iest od wszystkich przez jednego, że patrząc na tę rzeczną a szkodliwą, prawom y wolnościom W[ielkiego] X[ięstwa] Litew[skiego], które tak mają być zachowane iako są przysięgą stwierdzone, widząc na ostatek z instructiey samey przeciwną woli Kro[la] J[e]go M[oś]ci, chocia wiemy trud y prace ich y pewnościmy, że od Krola Jego M[oś]ci y Rz[eczy]p[ospolitej] wdzięcznością nagrodzone będą, załuiemy strat, upadków koni, czeladzi etc, jednak leży żadney, dawania statii pozwalac nie możemy, dzierząc to o nich, że sami będąc szlachcicami, zażywając wolności szlacheckich, ciesząc się z nich, będąc bracią naszą, nam w tey mierze za złe mieć nie będą, że my, patrząc na to yszawsze nowe rzeczy mnożą niebezpieczeństwa, a co większa oddane, znędzione, zubożone, nader głodne mamy, (co y sami przyznawali), tak na to nie pozwalamy, co y prawom y wolnościom przeciwną rzeczą iest y zła sequellą, abusum prawa przynosi. Prosiliśmy przy tym y braterskie napominali, aby wyciąganiem staty (statii) w majątkach naszych się nie przykrzyli. Asz siebie iako bracia z powinności chrześciańskiey y braterskiey y to, co by z nasz być mogło, usłużyć y dogodzić, aby się iedno tam pomknęli, gdzie słusznie według prawa im należy». Параўн.: Дземідовіч А. В. Войны Рэчы Паспалітай са Шведскім каралеўствам 1600–1629 гг. і пазіцыя шляхты Вялікага Княства Літоўскага адносна іх // Журн. междунар. права и междунар. отношений. 2012. № 2. С. 64: «Шляхта паведамляла, што з таго часу, як пачалася Інфлянцкая вайна, “жаўнер, як конны, так і пешы, і казак нізовы ва ўсіх паветах і месцах гэтай дзяржавы цягнуўся, знаходзіўся, стацыі свавольна браў, гвалты, наезды на дамы шляхецкія чыніў, не маючи павагі і не звяртаючи ўвагі на вяршэнства каралеўскай улады”. Увогуле інструкцыя адлюстравала настрой, з якім шляхта несла ўсе цяжкасці вайны: “Выдаткі, намаганні і працу сваю, – нічога ўсяго гэтага не лічачы для славы я. к. м. і з любові да мілай Айчыны нашай, радуючыся таму, што Пан Бог змілуеца над намі і дасць мір”. Выказвалася асцярога за бяспеку ВКЛ у выпадку працягу вайны».

правіянт, маючы на тое вусны дазвол гетмана¹. У выніку прыстаўствы былі распісаны ў вялікакняжацкіх уладаннях, у тым ліку ў Цэрыне (зараз Цырын, Карэліцкі р-н Гродзенскай вобл.), маёнтку Мядзведзічы, які належаў віленскому каталіцкаму біскупу (зараз Ляхавіцкі р-н Брэсцкай вобл.), у Моўчадзі Слонімскага павета (на самай мяжы з Новагародскім паветам, зараз Баранавіцкі р-н Брэсцкай вобл.), а таксама ў іншых шляхецкіх маёнтках².

Удзельнікі сойміка вырашылі скласці афіцыйную скаргу на свавольства жаўнераў і казакаў і адправіць да караля і вялікага князя Жыгімonta III свайго пасла. У інструкцыі новагародскага сойміка паслу да манарха Янушу Корсаку была выкладзена сутнасць канфлікта з кароннымі жаўнерамі, адзначалася, што мясцоваяе насельніцтва моцна пацярпела ад неўраджаю ў апошнія два гады, граду, які пабіў пасевы ў час жніва, і пошасці, а таму шляхта вельмі зацікаўлена ў тэрміновым урэгулюванні пытання выплаты каронным жаўнерам заслужанага жолду і пакарання вінаватых у здзяйсненні вайсковых правапарушэнняў³.

¹ ANKr. ASang. Rkps 51. S. 323–324; Матеріали до історіі Украінської козаччини. № 75. С. 102.

² Матеріали до історіі Украінської козаччини. № 75. С. 101; Ciara M. Konfederacje wojskowe w Polsce w latach 1590–1610. S. 71; Kempa T. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł «Sierotka» (1549–1616), wojewoda wileński. Warszawa, 2000. S. 294; Кэмпа Т. Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка, віленскі ваявода. С. 388; Якубаў В. У. «Жаўнерскае свавольства» на тэрыторыі ВКЛ у 1600–1604 гг. // БГЧ. 2011. № 1 (138). С. 12; Яго жа. Забеспячэнне войска Вялікага Княства Літоўскага падчас вайны ў Інфлянтах 1600–1611 гг. // Arche = Пачатак. 2012. № 6 (117). С. 222, спасылка 64.

³ ANKr. ASang. Rkps 51. S. 323–324; Instrukcja województwa nowogródzkiego dana posłowi na sejm 1603 Januszowi Korsakowi, Nowogródek, 13 XII 1602 r. [насамрэч гэта соймікавая інструкцыя Новагародскага павета паслу да манарха]. K₁: BCz. Rkps 350 (z Biblioteki Tadeusza Czackiego pt.: «Akta za Zygmunta III od 1586 do 1626» wypisał Łukasz Gołębiowski). № 123. S. 263–268; K₂: BCz. Teki Naruszewicza . Rkps 99 (Ex mss. Arch. St. Aug. Regis). № 69. S. 251–256; Матеріали до історіі Украінської козаччини. № 75. С. 101–103; Herbst S. Wojna inflancka 1600–1602. S. 172; Tyla A. Lietuva ir Livonija XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje. Vilnius, 1986. P. 85–86; Kempa T. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł «Sierotka» (1549–1616), wojewoda wileński. S. 294; Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 193–194; Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 101: «Do tego wszystkiego doszedł dwuletni nieurodzaj zbóż, który pociągnął za sobą spadek pogłowie bydła. Podczas żniw, które w ostatnim roku zapowiadały się znacznie lepiej – spadł grad, który w dużym stopniu zniszczył plony. Na terenie powiatu szerzyła się zaraza».

Кароль і вялікі князь Жыгімонт III Ваза прыняў ў Кракаве пасла новагародскага сойміка Януша Корсака, выслушаў яго прамову, а таксама азнаёміўся са зместам лістоў, у тым ліку ад троцкага ваяводы Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі, пасля чаго адказаў па сутнасці на патрабаванні сенатарапаў і шляхты Новагародскага ваяводства ў сваіх лістах, датаваных 30 і 31 снежня 1602 г. 30 снежня кароль адпісаў новагародскай шляхце, што з вялікім сардэчным жалем выслушаў паведамленне Я. Корсака, адзначыў, што размяшчэнне войска на “лэжы” на тэрыторыі Новагародскага павета адбылося без яго ведама і відавочна супярэчыць яго волі, а таму ён выслаў да жаўнераў свайго каморніка з поўнай інструкцыяй, у якой гаварылася, што заслужаную заплату яны павінны чакаць у сваіх дамах, а іх супрацьпраўныя дзеянні манарх асуджае і патрабуе тэрмінова спыніць. На наступны дзень у лісце да троцкага ваяводы М. К. Радзівіла Сіроткі Жыгімонт III адзначыў, што ўжо даў загад войску, каб «bez skwierku ludzkiego» раз'язджаліся па дамах, а ў Берасці ўжо чакае сума звыш 10 тысяч золотых з кароннага

З ліста Тэадора Скуміна-Тышкевіча да канцлера ВКЛ Льва Сапегі ад 14 снежня 1602 г. вядома, што новагародскі соймік скончыўся ў згодзе. На падтрымку інфлянцкай вайны было вырашана вылучыць тую ж суму падаткаў, якую ўхваляць на сойме палякі («aby też i naszi Panowie Posłowie iuxta quantitatem z nimi na to zezwoli»)¹.

скарбу на аплату казакам «którzy ciężsi aniżeli żołnierz zwykli bywać». Рэшту тэрмінова збіраў каронны падскарбі. 12 лютага пытанне аб правапарушэннях жаўнероў разглядалася на сесіі Сената ў Кракаве (BCz. Rkps 2073 IV. № 28. S. 119–122, or. List Zygmunta III do szlachty i urzędników województwa nowogrodzkiego, 30 XII 1602 r.; BCz. Teki Naruszewicza 99. № 75. S. 271–272, List Zygmunta III do M. K. Radziwiłła Sierotki, Kraków, 31 XII 1602 r.; Kempa T. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł «Sierotka» (1549–1616), wojewoda wileński. S. 294; Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 110). Паколькі вінаватых у здзейсненых правапарушэннях не пакаралі, канфліктная ситуацыя ўзнікалі і надалей, нават у выпадках, калі дыслакацыя пэўнага вайсковага аддзела знаходзілася ўжо па-за адміністрацыйнымі межамі Новагародскага павета. Як занаваў новагародскі падсудак Фёдар Еўлашоўскі, 20 лютага 1603 г. канфлікт паміж новагародскім земскім суддзёй Васілем Зянковічам-Ціхінскім і жаўнерам Лягніцкім, які служыў у гусарскай роце князя Януша Парыцкага, справакаваў хуткі 5-мільны марш роты са Здзецеля ў Слонімскім павеце (зара г. Дзятлава – адміністрацыйны цэнтр Дзятлаўскага р-на Гродзенскай вобл.) да Новагародка, а далейшыя дзеянні жаўнероў названай гусарской роты прывялі да зрыву грамнічных судовых земскіх рокаў у Новагародскім павеце (*Eylašoŭski F.* «Гістарычныя запіскі». С. 119–120: «в нас ту в Новгородку роки земскі громничіз сужено але 20 дня лютэго пригодне сталае бурда пану Зенковичу суди нашому з неяким Лякгніцкім жолнэром з роты князя Порэцкого зачим се и рота юж зэ Здетеля у пяты милях до нас была вротила и роков нам досудить не дала, жесмы се без часу розъехать мусели»; *Якубаў B. У.* «Жаўнерскае свавольства» на тэрыторыі ВКЛ у 1600–1604 гг. С. 12). Януш Парыцкі (*«Janusz Pogucki»*) князь з роду князёў Збаражскіх, ротмістр гусарской роты, якая налічвала спачатку 200, а пазней 195 коннікаў. Рота ўваходзіла ў склад палка гетмана польнага кароннага Станіслава Жалкеўскага (*Herbst St. Wojna inflancka 1600–1602.* S. 106, 127, 130, 161; PSB. T. XXVII. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk; Łódź, 1983. S. 673–675).

24 лютага 1603 г. у час знаходжання ў сваім нясвіжскім палацы трокскі ваявода Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка пісаў віленскаму ваяводзе і гетману літоўскаму Крыштафу Радзівілу Перуну пра гэту «трагедыю» ў Новагародку, а таксама згадваў размову свайго слугі (Скарульскага?) з жаўнерамі. Сіротка адзначаў, што ліцвінаў сярод жаўнероў было мала і тое, што пэўныя аддзелы адышлі з месцаў сваіх першых «лежаў» (AGAD. AR. Dz. IV. Sygn. 511. № 2. S. 2–3; *Якубаў B. У.* «Жаўнерскае свавольства» на тэрыторыі ВКЛ у 1600–1604 гг. С. 12). Пра падзеі ў Новагародку падчас грамнічных рокаў судовых, як і пра намеры казакаў з Украіны рабаваць землі Новагародскага ваяводства Мікалай Крыштаф Радзівіла Сіротка праінфармаваў і манарха. Жыгімонт III у сваім лісце ў адказ на ліст трокскага ваяводы 1 сакавіка 1603 г. паведамляў, што атрымаў інфармацыю ад свайго двараніна Войцеха Гаеўскага, што каронныя жаўнеры ўжо пакідаюць тэрыторыю ВКЛ, выказаў разуменне занепакoenасці Сіроткі у tym каб крыўдзіць «кучцівага і спакойнага» новагародскага земскага суддзі В. Зянковіча-Ціхінскага не пазбег пакарання і спадзяваўся, што на сойме *«disciplina militaris zaoszrona»* нарэшце будзе. (BCz. Teki Naruszewicza 99. № 91. S. 327–328, List Zygmunta III do M. K. Radziwiłła Sierotki. Kraków, 1 III 1603; Kempa T. Mikołaj Krzysztof Radziwiłł «Sierotka» (1549–1616), wojewoda wileński. S. 294). Гл.: *Łopatecki K.* «Disciplina militaris» w wojskach Rzeczypospolitej do połowy XVII wieku. Białystok, 2012. S. 262–268, 383–395, 627–628, 646, 656–658, 660–661, 696, 713; *Wisner H.* Rzeczpospolita Wazów. T. II: Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego, dyplomacja, varia. Warszawa, 2004. S. 143–154.

¹ ANKr. ASang. Rkps 51. S. 321; *Wisner H.* Rzeczpospolita Wazów. T. III: Stawne Państwo Wielkie Księstwo Litewskie. Waszawa, 2008. S. 37–38. Параўн.: *Janiszewska-Mincer B.* Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 101: «Mimo wszystko ziemia nowogrodzka opłaciła dwa pobory i podwójne czopowe».

Паслы Новагародскага павета актыўна ўдзельнічалі ў пасяджэннях сойма ў Кракаве ў лютым – сакавіку 1603 г.¹ Дамінік Крыштаф Вобрынскі быў выбраны ў склад камісіі для перамоў з Брандэнбургам². Адам Пачапоўскі падпісаў пратэстаци ѿ соймавых паслоў ВКЛ «против постановеню соіму краковскага для не караня жолнеров полских о կрывды и шкоды в Литве починеные» 6 сакавіка 1603 г.³

Пра ваўкавыскі соймік і дзеянасць яго паслоў на сойме мы ведаем няшмат. У пачатку ХХ ст. П. Жуковіч увёў у навуковы зварот ліст біскупа Бенядыкта Войны да Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі ад 21 снежня 1602 г., у якім паведамлялася, што да біскупа з шматлікіх месцаў даходзілі звесткі пра тое, што «ерэтыкі плятуць вельмі ядавітыя інтрыгі ў справе абароны канфедэрацыі на сойме і іншых артыкулаў, якімі бы яны маглі нішчыць Божы касцёл і святую ўсяленскую (сусветную) веру». Са слоў ксяндза Ясінскага, які прыехаў з Ваўкавыска, біскупу было вядома, што пан маршалак [вялікі літоўскі маршалак Крыштаф Дарагастайскі] «на сваім сойміку вёў інтрыгі супраць католікаў, заклікаў і пераконваў прысутных, каб на сойме ні да якіх спраў не прыступалі, пакуль цалкам не атрымаюць таго, чаго ўпарты дамагаюцца», у выніку ў соймікавай інструкцыі пункт (параграф) аб канфедэрацыі паставілі

¹ Сойм адбыўся ў Кракаве з 4 лютага па 5 сакавіка 1603 г. (*Volumina Constitutionum. T. II (1550–1609), vol. 2 (1587–1609)* / przyg. S. Grodziski, przedmowa W. Uruszcza, Warszawa 2008. № CI. S. 322; *Chronologia sejmów polskich: 1493–1793* / zestawił i wstępem poprzedził W. Konopczyński // PAU. Archiwum Komisji Historycznej PAN. Seria II. T. IV (ogólnego zbioru XVI). № 3. Kraków, 1948. S. 145. № 104; Rec. *Jarmiński L.* // *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*. T. XXXIV (1989). S. 243; Т. Кэмпа ў сваёй манаграфіі вызначае аднак як першы дзень пасяджэння ў сойма 22 студзеня 1603 г., а таксама кажа пра соймавыя пасяджэнні 6 сакавіка 1603 г. (*Ketpa T. Wobec kontrreformacji. S. 195–197*). Па выніках працы сойма быў ухвалены паборавы ўніверсал (VL. T. II 1575–1593; *Volumina Constitutionum. T. II (1550–1609), vol. 2*. S. 323–333; *Ciara M. Konfederacje wojskowe w Polsce w latach 1590–1610*. S. 71: «Sejm, który zebrał się w Krakowie 22 I 1603 r., uchwalił pobór łanowy w wysokości 1 zł z łanu, szos, czopowe, składne winne, clo czwartego grosza»); *Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603*. S. 104–116 («Przebieg sejmu 1603 roku»), s. 117–120 («Starania o lenno Pruskie»), s. 116–117 («Sprawy Prus Królewskich»), s. 120–124 («Po sejmie 1603 roku»).

Пратэстация паслоў ВКЛ супраць раашэння сойма была актыкована пасля яго завяршэння ў кнігах канцылярыі ВКЛ 6 сакавіка 1603 г. (РГАДА. Ф. 389. Оп. 1. Ед. хр. 288. Лл. 389 – 389 об. (по старой фолиації 368 – 368 об.); НГАБ. КМФ-18. Спр. 288. Арк. 389 – 389 адв. [паводле старой фаліяцыі арк. 368 – 368 адв.]; Жукович П.Н. Сеймовая борьба православного западнорусского дворянства с церковной унией (до 1609 г.). С. 432–433). Гл. дадатак.

² GSPK. XX НА. / НВА. / Н. Kasten 845 [1603/II] (фаліяцыя адсутнічае) [*Nomina Deputatorum in c[a]u[β]a Brandenburgii... Nunty Terrestres*] «Ex Mag. Duc. Lithuan. ...succameraris Nowogrodien. cum secretarys suis...»; GSPK. I НА. / Rep. 7, alte № 57 [Rechstage zu Crakau 1603] (фаліяцыя адсутнічае) [Н. Nomina Deputatorum in cauſa Brandenburgica]. Nunty Terrestres «Ex Mag. Duc. Lithuan. ...succameraris Nowogrodien. cum secretarys»].

³ НГАБ. КМФ-18. Спр. 288. Арк. 389 адв. [па старой фаліяцыі арк. 368 адв.] (гл. ніжэй); Якубаў В. У. «Жаўнерскае савольства» на тэрыторыі ВКЛ у 1600–1604 гг. С. 12. Нягледзячы на даволі вялікае прадстаўніцтва з Новагародскага ваяводства кальвіністаў і ўдзельнікаў антыкарапалеўскай апазіцыі, з 6 паслоў ваяводства пратэстаци ѿ падпісаў толькі Адам Пачапоўскі.

на першае месца¹, а пасламі на сойм выбралі двух пратэстантаў («ерэтыкоў») – пана [Адама] Тальваша і пана [Яна?] Юндзіла². Адам Тальваш, стараста дзвінскі (1590–1614)³ у студзені 1603 г. будзе выбраны маршалкам пасольскага кола на Галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме⁴.

Як ужо адзначалася вышэй, у Таенным дзяржаўным архіве Прускай культурнай спадчыны ў Берліне зберагаецца копія соймікавай інструкцыі соймавым паслам Слонімскага павета ВКЛ на вальны сойм 1603 г.⁵, з тэксту якой мы ведаем, што яна была складзена ў першы ж дзень пасяджэння сойміка (11 снежня), а пасламі на сойм былі выбраны уніят Юры Мялешка (Jerzy Mieleszko)⁶

¹ У ВКЛ (у адрозненне ад Польскага каралеўства) акт Варшаўскай канфедэрацыі меў сілу закона не толькі ў час бескарабея, паколькі быў замацаваны ў 3 арт. III раздзела Статута ВКЛ 1588 г. (Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года. С. 112–114).

² Жукович П. Н. Сеймовая борьба православного западнорусского дворянства с церковной унией (до 1609 г.). С. 419–420; Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 194. Ліст, змест якога падрабязна перадаў у сваёй кнізе П. Жукович, знаходзіўся ў складзе рукапіса Pol. F. IV № 198 Імператарскай публічнай бібліятэкі ў Санкт-Пецярбурзе, быў перададзены ў Польшчу ў 1923 г. па ўмовах Рыжскай мірнай дамовы і загінуў у часы Другой сусветнай вайны. Выказываю шчырую падзяку загадчыцы сектара заходніх фондаў аддзела рукапісаў РНБ у Санкт-Пецярбурзе Наталлі Аляксееўне Елагінай за інфармацыю пра лёс рукапісу. Копія названага ліста захавалася ў бібліятэцы Акадэміі навук Літвы імя Урублеўскіх. Гл. LMAB RS. F. 139. Bib. 809. S. 26–27, w Niedzwiedzicach, 21 grudnia 1602 г. «Illustrissime princeps, domine et domine colendissime. Z wielu pewnych miejsc dochodzi mię wiedzieć, że bardzo jadowicie praktyki czynią heretycy z strony poparcia konfederacji na sejmie i innych artykułów, którymi by Kościół Boży a religią świętą powszechną niszczyć mogli. A dzisiaj ks. Jasiński z Wołkowiska przyjechawszy powiadał mi jakie inwektywy czynił na nas pan marszałek tam na swoim sejmiku, drugich pobudzając aby do sejmu nie przystępowali, ażby *in toto* otrzymali czego upornie się domagają. Naprzód ten paragraf położyły, a posłami obudwu heretyków obrali, pana Talwosza z panem Jundziłem. Posyłam na każdy sejmik informacyje, że jeśli teraz nie dopną, okazyi lepszej mieć nie będą, w dziwne suspicyje nas katolików podając do innych... O sejmie twierdzą, że do Krakowa nam każą, jeno na słonimski sejmik oczekiwają żebы w gromadzie nas zastano. Jeno tyuch gości jako odjedziemy? Mnie nie proszą o stacyją, bo biorą co chcą i nie dziękują, ale każą mi zgoła ustańpić z majątноści żebы lepsze przestrzeń i czas mieli. Jakom żyw takiegom gościa nie widział, a daj Panie nigdy o nim nie słyszać....w Wilnie przed się mrze i barzo a ludzie się włóczę zewsząd do niego, zwlaszcza ubóstwo połupione od żołnierzów umyślnie śmierci szuka, aby tym rychlej finem miseria oponeret. W Rudnikach słyszać żebы miał być sejmik po Nowem Lecie, ale nie wiem za jakimi uniwersałы, czekam wiadomości...».

³ Староста дзвінскі (ням. Dünaburg, польск. Dyneburg, лат. Daugavpils). Зг. 6 IV 1590, konseks na cesję z okienkiem – 1614 (Urzędnicy dawniej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku: spisy: w XI t. T. IX: Urzędnicy inflanccy XVI–XVIII wieku. Spisy / oprac. K. Mikulski i A. Rachuba. Kórnik, 1994. № 1943. S. 180). Гл. таксама: Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 156, 181, 182, 194, 223, 264, 281, 317, 333).

⁴ AZS. T. II. S. 142.

⁵ GSPK. XX НА / НВА / Н. Kasten 843. V. 44.28 [фаліяція адсутнічае, 4 арк.].

⁶ Юры (Абрамавіч) Мялешка («Юрэй Мелешко», «Jerzy Mieleszko»). Шмат вандраваў, выдатны жаўнер. Як харужы слонімскі згадваецца ўжо ў 1605 г. (*Uruski S. Rodzina. T. X. Warszawa, 1913. S. 307*). Пасол с сойміка Слонімскага павета на соймы 1609 і 1618 гг. (MNKr. Rkps 750c/1. K. 1–3; BN PAN і PAU w Krakowie. Rkps 365. K. 84; Wisner H. Sejmiki litewskie i kwestia wyznaniowa, 1611–1648 // Odrodzenie i Reformacja w Polsce. R. XXIII (1978). S. 130). Ян Серадыка называў яго памылкова Млечкам («Jerzy Mleczko») (*Seredyka J. Posłowie wybrani na sejmy w latach 1611–1623 // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Historia XXX (1994). S. 117* (1618 – посеў слонімскі). Пасол на сойм 1627 г. (*Niesiecki K.*

і кальвініст Крыштаф Стаброўскі (Krzysztof Stabrowski)¹. Аркадзіуш Чволэк пера-
кананы, што на перадсоймавым слонімскім сойміку адсутнічаў тутэйшы ста-
раста і канцлер ВКЛ Леў Іванавіч Сапега, які, аднак, правёў значны час у 1602 г.
у Слоніме і Ружане, а 11 студзеня 1603 г. дакладна быў у Слоніме на пасяджэнні
Галоўнага сойміка ВКЛ². Нават калі канцлер ВКЛ асабіста і не прысутнічаў
у Слоніме 11 снежня 1602 г., ён быў добра абазнаны ў раскладзе сіл на сойміку,
а яго палітычныя паплечнікі і кліенты (слонімскі маршалак і падстараста Іван
Мялешка; слонімскі падкаморы Грыгорый Трызна; слонімскі земскі суддзя
Крыштаф Гарабурда; слонімскі стольнік Станіслаў Сакалоўскі; слонімскі грод-
скі пісар і падстолі Адам Лукашэвіч; Юры Мялешка і інш.)³ мелі магчымасць
не толькі прыняць удзел у абмеркаванні праблемных пытанняў знешняй і ўнут-
ранай палітыкі Рэчы Паспалітай (як прапанаваных для абмеркавання мана-
хам, так і тых, якія турбавалі мясцове шляхецтва), але і рэальна паўплываць
на змест названай соймікавай інструкцыі. Так, уплыў Л. І. Сапегі выявіўся
ў тым, што ў соймікавую інструкцыю соймавым паслам не быў упісаны пункт
аб гарантыйх вольнасці веравызнання для пратэстантаў і праваслаўных у Рэчы
Паспалітай ці пра варшаўскую канфедэрацыю. Спачатку ў інструкцыі вы-
казвалася пакорная падзяка манаҳу за «бацькоўскія клопаты» пра бяспеку

Herbarz. T. VI. S. 397; *Uruski S. Rodzina.* T. X. S. 307). Кандыдат віленскага ваяводы і гетмана
ВКЛ Льва Іванавіча Сапегі на соймавае пасольства з сойміка Менскага павета ў 1630 г. Памёр
да 19 XI 1635 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 111. Арк. 428 – 428 адв.). Уніят (1622, 1628). Уваходзіў
у кола «прыяцеляў» канцлера ВКЛ Льва Іванавіча Сапегі. Гл.: *Rachuba A. Frakcja Lwa Sapiehy –
zarys problematyki // Między Lwowem a Wrocławiem. Księga jubileuszowa profesora Krystyna
Matwijowskiego / pod red. B. Roka i J. Maronia. Toruń, 2006. S. 509–510; AZS. T. II. S. 199–200,
241; Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 303, 333; Czarnocki K. Historie o Mieleszkach. Warszawa,
2008. S. 57–58. К. Чарноцкі паведамляе пра яго смерць у 1634 г.).*

¹ Найверагодней – кашталяніч парнаўскі Крыштаф Пятровіч Стаброўскі, вядомы пазней
свайм удзелам у «Дзімітрыядзе» і з’ездзе прыхільнікаў рокашу ў Вільні 28 V 1606 г. (PSB.
T. XLI. Warszawa; Kraków, 2002. S. 284; AZS. T. II. S. 156–157; Kempa T. Wobec kontrreformacji.
S. 223). Быў прысутны на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 (VUB RS. F. 59. Bib. 16. L.
112 v – 113, Spis senatorów i послów WKL na sejm 1603 г., obecnych na sejmiku głównym WKL
w Słonimiu, публікацыя – AZS. T. II. S. 142).

Міраслаў Нагельскі памылкова лічыў паслом Слонімскага павета на гэты сойм неманоіцкага
старасту Мікалая Багданавіча Сапегу, які насамрэч разам з Васілём Копцем быў паслом берас-
цейскага сойміка. (*Nagielski M. Sapieha Mikołaj (wojewoda miński, potem nowogródzki) // PSB.
T. XXXV. Z. 144. Warszawa, 1994. S. 122*). Соймік у Берасці адбыўся 11 XII 1602 г. Гл.: ADS.
№ 426. S. 357.

² *Czwołek A. Piórem i buławą.* S. 175. Гл. таксама: *Rachuba A. Obraz działalności publicznej
nielubianego bohatera. Uwagi w związku z pracą Arkadiusza Czwołka o Lwie Sapieże // KN.
R. CXXII. 2015. № 2. S. 344–345; PSB. T. XXXV. S. 89.* Урад слонімскага судовага старасты Леў
Іванавіч Сапега займаў з 20 VII 1586 г. да 1605 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 281. Арк. 240–241; PSB.
T. XXXIV. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1993. S. 625; PSB. T. XXXV. S. 85, 100). На слонімскім
сойміку 11 снежня 1602 г. павінны былі прысутнічаць і сенатары ВКЛ, на што паказвае выраз
«My rady» ў інструкцыі паслам на сойм (гл. Дадатак).

³ *Rachuba A. Frakcja Lwa Sapiehy – zarys problematyki.* S. 510–511; НГАБ. КМФ-18. Спр. 83.
Арк. 375 – 375 адв.; НГАБ. КМФ-18. Спр. 85. Арк. 194; НГАБ. КМФ-18. Спр. 88. Арк. 6 адв.; НГАБ.
Ф. 1737. Воп. 1. Спр. 5. Арк. 1 і наст.; НГАБ. Ф. 1737. Воп. 1. Спр. 6. Арк. 1 і наст., 204 адв.;
АНKr. Archiwum Młyńskie Chodkiewiczów. Sygn. 1089. K. 18.

абывацеляў Рэчы Паспалітай і за тое, што ў мінулым годзе ён сам быў у войску на арэне баявых дзеянняў і «як праўдзівы паstryр кладзе сваё здароўе за сваіх авечак»¹. Выказвалася падзяка гетманам, – як каронным, так і ВКЛ, «славы несмяротнай і падзякі манарха годным», якія адваявалі ў Эстоніі «непадступны» замак Белы Камень, а таксама ўсім тым сенатарам і рыцарству, якія ў войску былі, асабліва тым, хто выправіўся на вайну за ўласны кошт. Удзельнікі сойміка прасілі абавязкова адзначыць: заслугі гетмана ВКЛ Крыштафа Радзівіла Перуна, які камандаваў войскам, што нанесла паразу шведам пад Kakengaўзенам (зараз Kaknėsė, Латвійская рэспубліка (ням. Kokenhusen, польск. Kokenhua, лат. Koknese)), і не толькі кампенсаваць яго выдаткі на ваенныя патрэбы з дзяржаўнага скарбу, але і выплатіць яму прэмію; заслугі вялікага маршалка літоўскага Крыштафа Дарагастайскага, які быў паранены ў час знаходжання на арэне баявых дзеянняў у Інфлянтах; заслугі каралеўскага ротмістра Слезінъскага (Сълешынъскага?)², які камандаваў абаронай Kakengaўзенскага замка у час яго аблогі шведамі, а таксама заслугі каралеўскага ротмістра Януша Далмата³, якому прапаноўвалі надаць індыгенат як Кароны Польскай, так і індыгенат Вялікага Княства Літоўскага. Канфіскаваныя маёнткі ў Інфлянтах, якія належалі здраднікам, прапаноўвалася перадаваць заслужаным людзям з ліку абывацеляў ВКЛ і Кароны, пры ўмове строгай забароны перадачы такіх маёнткаў людзям нямецкага паходжання. Слонімская шляхта, якая брала ўдзел у сойміковых пасяджэннях, усведамляла, што вайна зацягваецца і што для таго каб адваяваць Эстонію, неабходна забяспечыць войска ў Інфлянтах людзьмі і правізіяй. Менавіта таму соймавым паслам давалася «*tosc zupełna niezamierzona*» абміркоўваць і прымаць удзел у прыняцці рашэння адносна распрацоўкі праграмы дзеянняў Рэчы Паспалітай у Інфлянтах, скіраваных супраць Швецыі, а таксама выказвалася патрабаванне ў адпаведнасці з канстытуцыяй сойма 1601 г. правесці шафунак ухваленых раней падаткаў і выслухаць справаздачу адказных асоб. Пасля вызначэння сумы грошаў, якія засталіся ў скарбе, а таксама сумы выдаткаў, якія пайшли не на ваенныя патрэбы, прапаноўвалася рэшту сабраных раней падаткаў адаслаць гетманам у Інфлянты для аплаты жаўнерам. Слонімская шляхта, як і новагарадская, была вельмі заклапочана дзеяннямі каронных жаўнераў і казакаў на тэрыторыі ВКЛ як у час марша ў Інфлянты, так і ў час іх вяртання, і прапаноўвала, па-першае, знайсці іншы спосаб перапраўкі войск у Інфлянты, па-другое, як мага больш хутка вывесці каронныя войскі і казакаў з тэрыторыі ВКЛ, а таксама прыняць неабходныя меры для таго, каб нізовыя казакі былі прыведзены да парадку і паслухмнянасці, не парушалі межаў суседніх дзяржаў

¹ GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 843. V. 44.28 [4 арк.]. Гл. дадатак.

² Сълешынъскі (Śleszyński) быў ротмістрам харугвы новай пяхоты, якая налічвала 200 жаўнераў і была размешчана ў Kakengaўзенскім замку. Гл.: *Herbst S. Wojna inflancka 1600–1602. S. 48.*

³ Януш Далмат (Далмат) (Janusz Dalmat, Dalmata) быў ротмістром харугвы венгерской пяхоты, якая налічвала 200 жаўнераў. Гл.: *Herbst S. Wojna inflancka 1600–1602. S. 106, 155.*

і ўмоў перамір’я з Асманскай імперыяй (якая і так была пакрыўджана прамовай пасла Рэчы Паспалітай, у якой згадваліся Малдова і Валахія). На сойміку былі таксама разгледжаны складаныя ўзаемаадносіны з Вялікім Княствам Маскоўскім (Рускім царствам)¹, у tym ліку канфліктная сітуацыя пад Велікам, якая прывяла да праліцца крыві. Каб устрымаць гарачыя галовы, прапаноўвалася перадаваць выракі веліжскага старасты па крымінальных справах аб парушэнні умоў перамір’я з Вялікім Княствам Маскоўскім на зацвярдженне адразу вялікаму князю літоўскаму, мінаючы Трыбунал ВКЛ. Выказвалася занепакоенасцьмагчымасцю ўзнікнення новых унутрыпалітычных крызісаў, выкліканых канфліктамі паміж панамі (магнатамі), якія часам спрабавалі вырашыць канфліктныя сітуацыі ў каронных судах на падставе кароннага права, «*tym samym sprawy Rzeczypospolitej na sejmie trudnić i Statuta WKsL mieszać*». Справу Прускага герцагства і Брандэнбургскага курфюрства прапаноўвалася абмеркаваць на сойме разам з кароннымі станамі, але падкрэслівалася, што старадаўнія пакты Прускага герцагства і ВКЛ павінны былі быць цалкам захаваны².

Аналіз персанальнага складу пасольскага соймавага прадстаўніцтва соймікаў Новагародскага ваяводства на Кракаўскім сойме 1603 г., тэкстаў вядомых

¹ Гл.: *Флоря Б. Н. Русско-польские отношения и балтийский вопрос в конце XVI – начале XVII в. М., 1973. С. 189–205.*

² GSPK. XX НА / НВА / Н. Kasten 843. V. 44.28 [4 арк.]. Гл. Дадатак.

Для парадуння, на каронных сойміках, якія прыйшлі ў канцы снежня 1602 г. – пачатку студзеня 1603 г. абмяркоўваліся справы вайны ў Інфлянтах, сітуацыя ў Валахіі і Малдове, узаемаадносіны з Дацкім каралеўствам, пытанні захавання мірных стасункаў з Крымскім ханствам, пытанне перадачы Герцагства Прускі ў куратэлу электару Брандэнбурга, пытанні вайсковай дысыпліны, публічнай бяспекі (у tym ліку забароны нашэння агнястрэльнай зброі ў публічных месцах), забароны набыцца замельнай уласнасці чужынцамі, занядбанай у Кароне карэктуры законаў, надання гарантый вольнасці веравызнання разнаверцам (пратэстантам і праваслаўным) і інш. (*Kempa T. Wobec kontrreformacji. S. 193–194; Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 100–101*): «*Znamy jedynie instrukcje sejmików nowogrodzkiego, proszowskiego, średzkiego oraz sejmiku ziem pruskich w Grudziądzu. <...> Już dwie pierwsze instrukcje poselskie z sejmików nowogrodzkiego i proszowskiego były zapowieścią burzliwego przebiegu obrad sejmowych. W instrukcji sejmiku nowogrodzkiego nie jest wprawdzie dokładnie powiedziane, czy posłowie mają się zgodzić na pobor – za to zawiera ona całą listę narzekan na trudne warunki, w jakich znalazła się ziemia nowogrodzka*»; ibid. S. 104, przypis 35 [APG. № 300/29/66. K. 130–134]; Akta sejmikowe województwa krakowskiego. № LXXX (80). Instrukcja dla posłów województwa krakowskiego z 2 I 1603 r. S. 242–249; Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1. Cz. 1 (1572–1616). № LXXXIX/87. Instrukcja dana posłom sejmowym z sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego w środzie 30 grudnia 1602 r.). S. 255–259. Гл. таксама: Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. T. 20. Lauda sejmikowe. T. 1. Lauda wiszeńskie (1572–1648) / oprac. Antoni Prochaska. Lwów, 1909. № 62. S. 105–106. Manifestacja z powodu ucisku religii greckiej. Przemyśl, [28 стycznia] 1603 г. У 2016 г. Генрых Гмітэрэк апублікаваў яшчэ адну сойміковую інструкцыю, якая не была вядома Б. Янішэўскай-Мінцэр – люблінскую. Гл.: Akta sejmikowe województwa lubelskiego (1572–1632). № XLVI (Instrukcja posłom na sejm z sejmiku w Lublinie 30 grudnia 1602 r.). S. 114–120.

My Rady Vicedmicyiemy iż dworni slonimski obywatele powiatu
 Slonimskie. Odnajmujeć iż za listami Je K. M. Panu naszemu Michałowi Radu
 wójciemu na Slonima na dejmat dworski nam od Je K. M. na jedenasty dzień
 Kwietnia corolu tysiąc siedemset piątym K. M. naszemu Michałowi Radu
 a wojewodzawskiemu Postoju i Poselstwa k. P. M. naszemu Michałowi Panu iż Radu
 miawskiemu wileńskiemu, a nadne sprawieju iż przedteby Rycerz ala literatus Je K. M.
 Pan nasz Michałowy deym ualny w Warszawie na dwudziesty rokowy dzień
 Januarii corolu przeszłyim bytia ecceccetnym tunc in locis nasci.
 Obrazamy Postoju i poszrodzu siebie ludzi zanyci Panu Jerzego Melchiora
 iż Panu Przyjazdow Stabrowskiem Litowem daćem iż Instrukcja naszej aby
 gnia pierwem na dziedz gloriowym Slonimskim od króla Je M. głodony swoj
 rokem I. I. M. Panow Rad i Postojo. W. K. stwa literatus, a Postojo na
 Seim ualny do Warszawy etatylisie opolme de wojewodzieni stanu dey-
 monem, o sprawach od króla Je M. nam proponowanych iż o misjach
 przedtebach Rycerz namawiali y stanowili, co by ieno su dobremu iż
 pozytywnemu ojczyzni naszej nalezano. Naprodod tedy elecamy aby
 a Panu Postoju naszemu opolme dwospisiekiem miszem Panu Postojo
 Coramem iż w. x. I. Je K. M. naszemu Michałemu Panu Postojo
 postawiowali, iż to M. C. Ojciec Ojciec Stanisławojem o nas, y obyczieden-
 iem naszym miedzianejowa, ale sam obecna dnia Królowa iż przedtego
 lata w rezydencji stawic tyci nasci, mōscie odkomie dzidowice dnia Królowie
 ja nas przedtebowi mēryzjanielemu naszemu, iż tedy prawdziwy Pa-
 sterz zastawia die, y zdrowie our klasie da owe swoje litera su
 nam wiernym postanym dwuym tutem nam postasac nasci. Da co
 slubna ręce iż abyżmy de wojewodzieni stanowici

Мал. 3. Инструкцыя слонімскага перадсоймавага сойміка соймавым паслам на кракаўскі
 вальны сойм Рэчы Паспалітай 1603 г., Слонім, 11 снежня 1602 г. (GSPK. XX НА / НВА) /
 H. Kasten 843. V. 44.28. (без фаліяцій). [k. 1]

laties do febilanalu ale gospodzysie Rad Staroscia mepostobal pro
 mformatione do Rego Kral. Mej da razem swyj lac y glad Je k.M.
 miedzisiedem do exequutie przymozdzielit.
 Obwarzany. By extrema generala, ktorobij zlitowej litanie starowym
 na Rzta przymozdzel mogli interna memmey starac sie, zprawduac, bo
 odia dispensaciones, offrentia medzy Panym wiele Rztek dubile
 arilla dawade do dobrej rada do wojcby tme chyma, resleby medz
 stanym, abo osebam nay dawali sie napomniec, aby gospodzysie perua,
 mi prachli roilowaniu medza niebezpieczenstwo Rztek Smolenski
 oyczyzny dwulme y swiye gradowali, y postizgali. A miedz
 braci gromiwszow do wojcby dwulme powodem belli. Ais
 ludzie mierorsz, dy sprzedliwosc uprawie naleznyim do x
 1. 18. okazat memoga roduem a jude rotnemi powyzsza mi dyjili
 sprawuj sur do prawa Kronne dziazzac i tym samym sprawuj Rztek
 na Szymie tu domi y statuta W. x. Lita miedzies Rztek tego 22
 Postlowie maias abij swym prawom W. x. Lita miedziasie abij
 wsem takowym na oyczyzne prawa i wolnosci ej lacam belli
Piastia.
W sprawie Pruskiej Surstwa Szandeburskiej ale y wioszyc
prawab litow commun consilio maias sie do sprawowani z stanym koron-
nemii PP. Postlowie niesie gospodzysie maias abij swaj tegzby m Rztek belo
postizgnies abij pacta starodawna Rzstwa Pruskiej 3. X. 17th
wcale dziedzic bely y cosc obuzjlo abij pizes commissa iakosie
te na praszbych dejmiach namowile m sprawnione belo
De miszni Li Dobra w Inflancie pro dzialacach do wolne zafunklu I. k. M. pryz-
uoniby. paole tabde sami u dzierzacy dozivutre abij ludziem za sluzomy m
obojja narodu equaliter wedlug u constitucij W. 15. 09 praca
abij Je k. M. exunre wedlug prawa konserwac raczyl. Sta-
kowij debi tam zed ten edac niebezpr. ederlywa mepostobal y expre-

Мал. 4. Инструкцыя слонімскага перадсоймавага сойміка соймавым паслам на кракаўскі вальны сойм Рэчы Паспалітай 1603 г., Слонім, 11 снежня 1602 г. (GSPK. XX НА / НВА) / H. Kasten 843. V. 44.28. (без фаліяцыі). [k. 3]

нам новагародскіх, слонімскіх і ваўкавыскіх соймікаўых актаў і абставін іх з'яўлення, а таксама аналіз іншых дакументальных, эпістальярных, мемуарных крыніц і навуковай літаратуры дазволіў прыйсці да наступных высноў:

1. Нягледзячы на пошасць, перадсоймавыя соймікі Новагародскага, Слонімскага і Ваўкавыскага паветаў адбыліся ў вызначаны ва ўніверсалах час і ў сталых месцах іх правядзення. Значная частка праблемных пытанняў, якія вызначаюць для абмеркавання кароль і вялікі князь Жыгімонт III Ваза, былі разгледжаны на слонімскім сойміку. Не знайшло свайго адлюстравання ў соймікаўай інструкцыі слонімскім паслам на кракаўскі сойм 1603 г. пытанне ўзаемаадносін з Дацкім каралеўствам. Усе соймікі ваяводства разглядалі пытанне аб узаемаадносінах Рэчы Паспалітай з Брандэнбургам і Прускім герцагствам. Новагародскі і слонімскі соймікі ставілі пытанні, звязаныя з размяшчэннем запарожскіх казакаў і каронных вайсковых аддзелаў на пастой на тэрыторыі ваяводства.

2. Вышэйшых дзяржаўных ураднікаў Прускага герцагства і Брандэнбурга, як і іх агента ў Рэчы Паспалітай Даніэля Непфеля (*Daniel Niepfel*), вельмі цікаўлі падзеі, што адбываліся ў Вялікім Княстве Літоўскім напярэдадні кракаўскага ардынарнага сойма 1603 г. і пазіцыя найбольш уплывовых сенатараў ВКЛ па справе магчымай перадачы лена Прускага герцагства курфюрсту Брандэнбурга. Пазіцыі троцкага ваяводы Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі і канцлера ВКЛ Льва Сапегі па гэтым пытанні маглі быць выяўлены пасля азnamлення са зместам соймікаўых інструкцый паслам Новагародскага і Слонімскага паветаў адпаведна. Верагодна Д. Непфель ужо 19 снежня 1602 г. меў копію слонімскай соймікаўай інструкцыі і выпіс з новагародскай соймікаўай інструкцыі, якія пераслаў у Кёнігсберг. 2 студзеня 1603 г. ён выслаў у Кёнігсберг яшчэ і выпісы з соймікаўых інструкцый паслам Ашмянскага, Лідскага, Вількамірскага, Трокскага, Ковенскага, Ваўкавыскага паветаў і Палацкага ваяводства. Гэта дазваляе выказаць меркаванне пра наяўнасць інфарматараў ці агентаў Непфеля ці непасрэдна сярод удзельнікаў названых соймікаў, ці з ліку супрацоўнікаў канцылярыі ВКЛ¹.

¹ У 1601–1603 гг. агенты Брандэнбурга вельмі актыўна дзеяліці ў Рэчы Паспалітай, аднак, як адзначаў Ф. Мінцэр, адзіным вынікам перамоў, якія вяліся з пасламі берлінскага двара ў час соймаў 1601 і 1603 гг. было дакладнае акрэсленне ўмоў, на якіх Рэч Паспалітая пагаджалася перадаць электару Брандэнбурга правалераемства на лен Прускага герцагства. У красавіку 1603 г. Жыгімонт III сам выказаў зацікаўленасць у здзяйсненні апекі над герцагам Пруссіі (*Mincer F. Kilka uwag o nadaniu kurateli pruskiej w g. 1605 // Komunikaty Mazursko-Warmińskie. 1963. № 1. S. 5–8; Mincer F., Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska a Prusy Księzcę w latach 1598–1621: sprawa sukcesji brandenburskiej. Warszawa, 1988. S. 64–73.* Гл. таксама: *Mincer F. Opinia Polska wobec kwestii pruskiej w latach 1603–1609 // Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego. Historia III. Seria A. № 23. 1960. S. 49–68; Idem. Polska i Brandenburgia wobec kwestii pruskiej w latach 1601–1604 // ZH. T. XXVII. Z. 3. 1962. S. 393–418; Idem. Działalność stronnictwa filobrandenburgskiego w Księstwie Pruskim w latach 1600–1604 // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Historia III–IV. 1963. S. 75–126; Idem. Objęcie rządów w Księstwie Pruskim przez elektora Joachima Fryderyka (marzec – wrzesień 1605) // Komunikaty Mazursko-Warmińskie. 1964. № 2. S. 129–149; Idem. Polska a Prusy Księzcę w latach 1601–1611:*

3. На ваўкаўскім сойміку пераканаўчую перавагу мелі пратэстанты, якія здолелі правесці двух сваіх кандыдатаў пасламі на вальны сойм і праз кансэнсус дамагчыся ўнісення ў тэкст сойміковай інструкцыі ў якасці 1 параграфа патрабавання абароны вольнасці веравызнання ў Рэчы Паспалітай. На новагародскім і слонімскім сойміках, як нам падаецца, былі дасягнуты кампрамісы паміж рэгалістамі і апазіцыяй, кальвіністамі – праваслаўнымі і католікамі – уніятамі, а таксама тымі, хто адстойваў агульнадзяржаўныя інтэрэсы і тымі, хто ставіў на першае месца інтэрэсы свайго рэгіёна. Прэз кансэнсус у Новагародку соймавымі пасламі былі выбраны два кальвіністы, але кандыдатура новагародскага падкаморага Дамініка Крыштафа Абрынскага відавочна задаволіла і троцкага ваяводу католіка Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіротку, і новагародскага ваяводу уніята Тэадора Скуміна Тышкевіча. У Слоніме кандыдатура кальвініста Крыштафа Стаброўскага, відавочна, была падтрымана пераважна паплечнікамі віленскага ваяводы і гетмана Крыштафа Радзівіла Пяруна, а кандыдатура уніята Юрыя Мялешкі – пераважна паплечнікамі і кліентамі канцлеры ВКЛ Л. Сапегі.

Нягледзячы на даволі вялікае прадстаўніцтва на кракаўскім сойме 1603 г. пратэстантаў, якія знаходзіліся ў апазіцыі да манарха, з 6 паслоў Новагародскага ваяводства пратэстацый паслоў ВКЛ падпісаў толькі новагародскі пасол кальвініст Адам Пачапоўскі (пры тым, што пратэстацый ўносілася ў кнігі канцылярыі ВКЛ «именемъ всиx пословъ Великого Князества Литовскаго»).

Дадатак

**Інструкцыя слонімскага перадсоймавага сойміка,
які адыбываўся ў Слоніме 11 снежня 1602 г., соймавым паслам
на кракаўскі вальны сойм Рэчы Паспалітай 1603 г.**

11 XII 1602, Слонім.

Арыг. невядомы

K₁ GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 843, (V. 44.28.) [b. fol.], [k. 1–4] (32 см – 20,3–20,8 см) [дадатак да ліста агента Прускага герцагства і Брандэнбурга ў Рэчы Паспалітай Даніэля Непфеля (Daniel Nepfel) ад 19 снежня 1602 г. з Кракава, які быў дасланы ў Кёнігсберг].

---

praca doktorska. Wrocław, 1960 (maszynopis w bibliotece IH UW); *Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603*. S. 109–110, 112, 115, 117–120 («Starania o lenno Pruskie»), s. 116–117 («Sprawy Prus Królewskich»), s. 120–124 («Po sejmie 1603 roku»); *Eadem. Stronnictwo Polskie w Prusach Księżeckich w latach 1603–1626*: praca doktorska. Toruń, 1960; *Die Staatsverträge des Herzogtums Preussen. Teil 1: Polen und Litauen. Verträge und Belehnungsurkunden 1525–1657/58 / Bearbeitet von S. und H. Dolezel*. Köln; Berlin, 1971. S. 99–112.

[k.[1]] My Rady, Urzędnicy Ziemscy y Dworni, slachta obywatele powiatu Słonimskie(g)^o. Oznaymuemy iż za listami Je(g)^o K.(rólewskiej) M(iłości) Pana nasze(g)^o Mcziwe(g)^o ziachawszysie do Słonima na Seymik powiatowy nam od Je(g)^o K(rólewskiej) M(iłości) na iedenastý dzień Decembr(a) [11.12] w roku terazniejszym Tysiącznym Szesczethnym Wtorym [1602] złożony a wysłuchawszy Posły y Poselstwa K(róla) J(ego) M(iłości) nasze(g)^o M(iłośc)ciwe(g)^o Pana y zrozumiawszy wielkie, a ważne sprawy y potrzeby R(zeczy)p(ospoli)tey dla których Je(g)^o K(rólewsk) M(iłość) Pan nasz M(iłośc)ciwy Seym walny w Warszawie na dwudziestý wtorý dzień Januarý [22.01] w roku przyszlym tysiąc sześćsetnym trzecim [1603] złożyć raczył. Obralizmy Posły z pośrodku siebie ludzi zacnych Pana Jerzego Miesza y Pana Chrystopha Stabrowskie(g)^o, którym daiem y tą Instructia nasze aby s nią pierwey na zjazd główny Słominski [sic!] [Słonimski] od Krola Je(g)^o M(iłości) złożony w pośrodek Ich M(iłości) Panow Rad y Posłów W(ielkiego) K(się)stwa Litewskie(g)^o, a potym na Seim walny do Warszawy stawilisie spolnie ze wszystkimi stanymi Seymowemi, o sprawach od Krola Je(g)^o M(iłości) nam proponowanych y o innych potrzebach R(zeczy)p(ospoli)tey namawiali y stanowili, coby ieno ku dobromu y pożytecznemu oyczyzny naszej należało. Naprzod tedy zlecamy aby ci Panowie Posłowie naszi spolnie ze wszystkimi inszemi Pany Posły Coronnemi y W(ielkiego) X(iestwa) L(itewskiego) Je(g)^o K(rólewskiej) M(iłości) naszemu **Mcziwemu** Panu pokorne podziękowali, za to M(iłośc)ciwe Oycowskie staranie czynić o nas, y o bezpieczeństwie naszym niezaniechýwa, ale sam ossobą swą Krolewską przeszlego lata w wojsku stawić się raczył, niosąc ochoście zdrowie swe Krolewskie za nas przeciwko nieprzyiacielowi naszemu iako kiedy prawdziwy pasterz zastawia się, y zdrowie swe kładzie za owce swoje, którą ku nam wiernym poddanym swym w tem nam pokazać raczył, za co słuszną rzeczą iest aby zmy ze wszelaką wdziecznością ustawicznie || [k.[1v]] dzięki Je(g)^o K(rólewskiej) M(iłośc)ci naszemu M(iłośc)ciwemu Panu czynili y Pana Boga o dobre zdrowie Jego K(rólewskiej) M(iłości) y dugo szczęśliwe nam panowanie prosić nieprzestawali.

Potym Ich M(iłośc)ciom PP. [panom] Hetmanom Coronnym y W(ielkieg)^o X(iestwa) Litewskie(g)^o którzy przez ten czas nie telko zo kosztem y utratą niezmierną majątności swych z niewczasem swym wielkim ale też y w niebezpieczenstwa zdrowie swe podając ochoście ie wynosili za łaską Bożą szczęśliwie tą woynie prowadzili, wiele wojska nieprzyacielskie(g)^o wsproszyli, siły y moc iego starli, zamki Inflantskie dzielnością y pracą swą, po więcej części recuperowszy w Estonię Biały Kamień, który rozumieniem ludzkim bel niedobity dobrą sprawą y przewagą swą wzieli y R(zeczy)p(ospoli)tey naszej przywłasczyli. Za co nie ieno dziękowania, ale sławy niesmiertelney y nagrody od Krola Je(g)^o M(iłości) y od R(zeczy)p(ospoli)tey godni są iako Ich M(iłośc)ciom samym PP. [panom] Hetmanom, tak y Ich M(iłośc)ciom inszym PP [panom] Senatorom y wszystkemu Rycerstwu którzy z chęci swej abo się sami w wojsku stawili, abo za własny koszt na potrzebę tą Inflantską stali pocztą za przeszłą pracę y gardłowanie podziękować mają pokazując żezmę tego barzo wdzięczni od Ich M(iłośc)ciow, a prosić aby Ich M(iłośc)cz w tym razie y w dalszym

poparciu wojný R(zeczy)p(ospoli)tey nie odbiegali, ale mądrą sprawą y dzielnością swą za Bożą pomocą prowadzili y continuowali¹.

A iż zaciąg woyný Inflantskiey w recuperowaniu zamkow tamtey prowincie dla rozných trudności ktorę pod ten czas zachodzili y omieszkanie w sprawie woiennej niemał czynili skończyć się nie mógł radzić potrzeba *recuperatas munitiones* do statkami wszelakimi przeciw naiazdom nieprzyacielskim, ludźmi y żywnością opatrzyć także pozostałe w ręku Carolusowych Abý tym przedzej za pomocą Bożą potężnością wojska nasze(g)^o oswobodzić się mogli, a potym y Estonią pod rameń y władzą Corony Polskiej y W(ielkiego)^o X(iestwa) Litewskiego skutecznie przywrocić Daiem y porucamy PP [panom] Poszłom naszym || [k.[2]] moc zupełną niezamierzoną zaras na początku Seýmu przed wszystkimi inszemi sprawami y potrzebami R(zeczy)p(ospoli)tey z stany Coronnemi y W(ielkiego) X(iestwa) L(itewskiego) znosić się y stanowić spossobami nam znosnemi iakoby ten nieprzyiaciel dłużej pociechý nieodnosił à o szafunku przeszłych podatkow, na potrzebę R(zeczy)p(ospoli) tey uchwaloných według constituciej Seýmu blisko przeszłe(g)^o w roku 1601 PP [panowie] Posłowie postąpić y lidzbý [liczby] wysłuchać mają y postrzeć aby y na potym ktorę się według uchwałą według tey constituciej na same potrzebe woenne obracały się. A co bý się kolwiek po uczynieniu lidzbý reszt pokazało, albo nie według constituciej wýdano beło to zarazem abý bez wszelakie(g)^o omieszkania za wiadomością Hetmana W(ielkiego) X(iestw)^a Litewskie(g)^o do Infland na zapłate żołnierzom ktorzy teras w służbie są odesłano.

Prowadzenie wojska iezdy y piechoty z Polski do Inflanth przez W(ielkie) X(iestwo) Litewskie nie ieno nam cięszkie barzo iest, ale y wszystkiey R(zeczy)p(ospoli) tey barzo szkodliwe. Bo nie w czas przychodzą y co lepsze(g)^o czasu omieszkowaią, iako się to iuż po dwie lecie stało że w ciągnieniu wszystek czas co lepszej strawili y opuścili. Prosić Króla Je(g)^o M(iłości) nasze(g)^o M(iłośc)ciwe(g)^o Pana y Ich M(iłościow) PP. [panów] Hetmanow abý inszy spossób y drogi insze wynaleźli, żebý iezdą y piechota w czas do wojska stawiła się y przybywała, y narod nasz od tey angariej wolen býdź mogł.

A iż y teraz Wojsko Coronne y Kozacý Nizowi z Inflandt ziachawsz y w W(ielkim) X(iestwie) Litewskim położyli się zkad nie ieno poddanym K(róla) J(ego) M(iłości) y naszym, ale y samym nam wielkie uciski y prawie ostatnia zguba narodu nasze(g)^o dzieie się. Prosić Króla Je(go) M(iłości) y Ich M(iłośc)ciów PP [panow] Hetmanow abý żołnerze Polscy y Kozacý Nizowi iako narýchlej z W(ielkiego)^o X(iestwa) Litewskie(g)^o zwiedzeni y wyprowadzeni beli gdýż dosyć karania Państkie(g)^o powietrzem, nieurodzajem, głodem niesłychanym, || [k. [2 v]] odeściem bydła y spustoszeniem od żołnierza w ciągnieniu odnieśliźm y prawie w niwecz obroceni iesteźm.

Dobra slacheckie aczkolwiek prawa pospolite od wszelakich leży, stacy podwod warowało, iednak PP. [panowie] żołnirze nic na to niedbaiąc stacie z wielkim uciskiem nas y poddaných naszych także y podwodý gwałtem biorą abý takowi swowolni karani beli y szkody nagradzać powinnę beli prosić. Kozacý Nizowi ci iuż niesłychanę łupiestwa, mordy, gwałty czynią na prawo żadne się nie oglądają. A iako w dobrach Króla Je(g)^o M(iłości) tak szlacheckich nad zwyczaj miody, futra, pie-

¹ Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 112.

niądze wyciągają do których w dzień tym więcej motłocha ý ohultaystwa dla swej woli się garnie ý przylączą czemu za czasu zabiegać trzeba.

Odprawiwszý to wprzod PP. [panowie] Posłowie naszi potym do zabierania wszelakim inszym niebezpieczeństwom R(zeczy)p(ospoli)tey od nieprzyaciól pograniczných przystąpić ý społ z PP [panami] Posłami Coronnemi namawiać ý zabiegać mają nadewszystko aby Kozacy Nizowi do posłuszeństwa ý porządku przywiedzeni beli aby swowolnie z sosiadý przyleglemi zwłaszcza z Cesarzem Tureckim przymierza pact nie targali ý nic przeciwko im nie wýkracali do Miast Króla Je(g)^o M(iłości) ý majątki slacheckich na włości aby nie wchodzili, leż sobie nie czynili, stacj nie wyciągali ale aby tam za Porohami w porządku ý posłuszeństwie mieszkając od incursiej ý naiazdow tatarskich państw Króla Je(g)^o M(iłośczi strzegli.

Stroný rozruchu który się stał pod Wieliszem, że mimo pacta ý listy przymierne ludzie Kniazia Moskiewskie(g)^o pod zamek Wielisz swowolnie podieżdzali, ý ludzi naszych pobili, upomnieć się sprawiedliwości, a z naszej stroný postrzegać żeby pokoj wzruszaný nie był ý ktoby swowolnie co uczynił starosta tego Mieysca gdzieby się uczynek stał ma z takowych sprawiedliwość uczynić nie puszczając appellatij || [k. [3]] [appell]latiej do Tribunalu ale gdzieby się sąd staroscin nie podobał pro informatione do Iego Król(ewskiej) M(iłośczi zarazem posyłać ý skąd Je(g)^o K(rólewskie) M(iłości) nieodwloczenie do exequitie przywodzić.

Obwarowawszý extrema pericula, które by z którejkolwiek stroný na R(zecz) p(ospoli)tą przypaść mogli interna niemniej starać się, uprątnać bo, *odia dissensiones diffidentiae* między Paný wiele R(zeczy)p(ospoli)tey zgubili wielką zawadę do dobre(g)^o rządu w wojskach czynią, ieśliby między staný abo ossobami najdowali się napomnieć, aby opuściwszý privatne practiki usiłowania niechęci niebezpieczeństwo R(zeczy)p(ospoli)tey z miłości Ojczyzny zgadnie ý szcyrze opatrowali ý postrzegali. A młodszey braci z powinności swojej do wszystkie(g)^o dobre(g)o powodem beli. A iż ludzie niektórych, gdý sprawiedliwości w prawie należnym W(ielkieg)^o X(iestw)^a Lith(ewskieg)^o okazać nie mogą roznemi a przewrotnemi powiesciami zwykłi sprawý swe do prawa Coronne(g)o zaciągać ý tym samym sprawý R(zeczy)p(ospoli)tey na Sejmie trudnić ý Statuta W(ielkieg)^o X(iestwa) Lith(ewskieg)^o mieszać postrzeć tego PP [panowie] Posłowie mają aby wyma prawom W(ielkieg)^o X(iestwa) Lith(ewskieg)^o niedziała się, ale ý owszem takowy na ojczyzne prawa y wolności iey kazani beli.

W sprawie Pruskiej Curfirsztwa Brandeburskie(g)^o iako y w innych¹ sprawach, której *communi consilio* mają się odprawować z staný Coronnemi PP. [panowie] Posłowie nassi snosić się mają aby z najlepszym R(zeczy)p(ospoli)tey belo postrzegając aby pacta starodawne Xięstwa Pruskie(g)o z W(ielki)^m X(iestwe)^m L(itewski)^m wcale zachowanę belý ý co się ubliżyło aby przez commissią iako się to na przeszlych sejmiech namówiło naprawione belo.

Dobra w Inflanciech po zdrajach do wolne(g)^o szafunku J(ego) K(rólewskiej) M(iłości)² przypadły także zamki dzierżawy dożywotne aby ludziom zasłużonym

¹ Пазнака на левым полі – Prussia. Увесь сказ падкрэслены.

* Выказываю шчырую падзяку доктару Ганне Паўлоўскай за дапамогу ý расчытанні лацінскіх выразаў.

oboyga narodu *aequaliter* według w Constitucie A(nn)^o 1589 prosić aby Je(go) K(rólewska) M(iłośc) *ex nunc* według prawa conferować raczyl a takowy żeby tam przed ten czas niebezpieczeństwa mieszkać ý *expe[ditionem]* || [k. [3v]] [*expe[ditionem] bellicam* według uważenia służyc powinni beli, a dobr takowych aby *in posterum* ludziom niemieckie(g)^o narodu nie przedawali ý żadnemi contractami niezawodzili pod utraceniem takowych dobr.

A iż chazda [sic! każda] R(zecz)p(ospoli)ta tym więcej roście, kwitnie, mnożysię ý przeciwko każdemu nieprzyacielowi poteźniejsza iest kiedý *virtuti debitus honor tribuitur* a ludzie zasłużeni nagrodę swą za posługi odniosą bo to sprawiedliwości należy, a zatym tym więcej ochotnie do posług R(zeczczy)p(ospoli)tey przystęp-pią. Prosić tedy Je(g)^o K(rólewskiej) M(iłości) aby ludzie Rycerscy według zasług za zaleceniem Ich M(iłości) PP [panow] Hetmanów z łaski Je(g)^o K(rólewskiej) M(i-łości) nagrodę ý opatrzenie odnosili. A iż też Je(g)^o M(iłość) Pan Hetman W(ielkiego) X(iestwa) Lith(ewskieg)^o z niemałem pocztem ludzi swych nie za pieniadze R(zeczczy)p(ospoli)tey ale snać za swoie własne do Ziemia Inflantskiej stawił ý potrzbę insze woenne własne groszem opatrował prawie w ten czas kiedy ten nie-przyiaciel posiadszý insze zamki miasto Kokonhauzkie wzialszy zamku Kokon-hauzkie(g)^o mocno ý pilno dobýwał, które(g)^o iego sprawą ý działalnością swą nie telko od oblężenia ratował, miasto recuperował, wojsko nieprzyacielskie pierwey kilka-kroć na wielu miejscach przez ludzie swe gromił. Na koniec pod Kokonhauzem na głowę poraził, armate nieprzyacielską wziął ý wiele zamków Inflantskich recupero-wał. Przeto maią Ich M(iłośc) PP [panowie] Posłowie Króla Je(g)^o M(iłość) prosić nasze(g)^o M(iłościwego Pana, aby co Je(g)^o M(iłość) na te woynę swych pieniedzy wýdał skarbu R(zeczczy)p(ospoli)tey wskazać zapłacić ý *praemium* iakie w nagrode znaczych służb Jego M(iłośc)zci w tey že provincie z M(iłościwej łaski swey dać ý conferować raczyl¹.

Także za Je(g)^o M(iłośc)ią Panem Marszałkiem W(ielkiego) X(iestwa) L(itew-skiego) prosić, który z miłości swej przeciwko Ojczyźnie po wszystek czas ten woynę Inflantskiej ochotnie się stawił, ý serdecznie przeciw nieprzyacielowi czoła swego nastawił, po[s]trzął w ciele swym odniosł ý wielką szkodę w majątkości swej podiał za pobraniem od nieprzyaciela aby || [k. [4]] Je(g)^o K(rólewska) M(iłość) te usilne prace, starania, szkodę ý nakłady łaską swą pańską nagrodzić raczyl².

Za Je(g)^o M(iłośc)zcią Panem Slezynskim Rotmistrzem K(róla) J(ego) M(iłości) prosić ý przyczyniać się aby za posługi swe nagrodę miał, który ý przed tym na służbie Je(g)^o K(rólewskiej) M(iłośc)zci lata swe strawił ý szwank znaczný na twarzy od nieprzyaciela ma, ý teras świejo pod ten czas obłorzenia zamku Kokonhauske(g)^o przez Carolusa w zamku z ludem swym mieszkając z niemałym uszczerbkiem zdrowia w wielkiej nedzdy ý niedostatku broniąc się nieprzyacielowi zamku tego J(ego) K(rólewskiej) M(iłości) ý R(zeczczy)p(ospoli)tey statecznie dotrzymał.

¹ Пазнака на левым полі – *De miseriis Livonibus*.

¹ Гэтае пытанне ўздымалася пасламі ВКЛ на сойме 19 лютага 1603 г. (*Janiszewska-Mincer B. Rzeczpospolita Polska w latach 1600–1603. S. 112*).

³ Гэтае пытанне таксама ўздымалася пасламі ВКЛ на сойме 19 лютага 1603 г. (*Ibid.*).

Za panem Dałmatą także Rotmistrzem J(ego) K(rólewskiej) M(iłości) który s pamieci krola Stephana ſ R(zeczy)p(ospoli)tey naszeſ zawszeſ służeli, ſ pod ten czas w Inflancieſ rote wiodąc ochoſnie ſię przeciwko nieprzyjacielowi stawił. Proſić tedy Je(g)o K(rólewskiej) M(iłości) aby za *indigenam* Coronę Polskiej y W(ielkieg)o X(ięſtwa) L(itewskieg)o przyjęty beł.

Insze wszystkie sprawy ſ potrzebę R(zeczy)p(ospoli)tey prawa ſ wolnoſci ſ swobodę nasze wierze ſ cnocie Ich M(iłości)ów PP [panom] Posłom zlecamy ſ poruczam ſ aby we wszystkim poſtępowali, rządzili ſ sprawowali ſię coby z naſwietſzą ſławą narodu nasze(g)o ſ pozýtkiem R(zeczy)P(ospolitej) beł w czym ich obowięzuiemy, a z inszemi PP. [panami] Posłami W(ielkieg)o X(ięſtwa) Litewskie(g)o porozumiewać, namawiać, y dopomagać ſię maią.

A dla pewności ſ pamięci takową zgodę ſ namowę ſ spissawszy rękami naszemi podpisali ſ pieczęci nasze przycisneli, a do rąk Ich M(iłości) PP. [panow] Posłów naszých oddali.

Działo się w Słonimie, dnia iedenastego Decembra Roku Pańskie(g)o 1602.

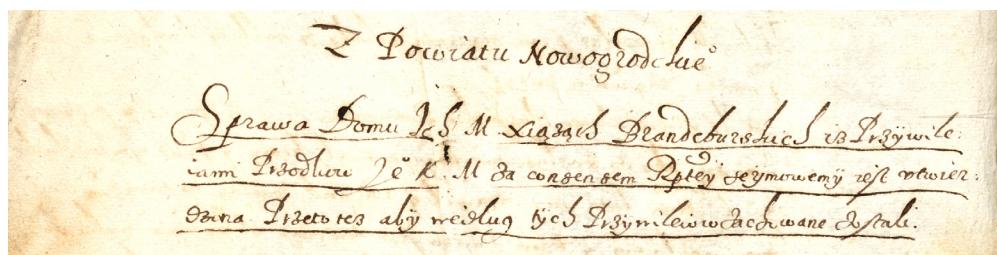
**Фрагмент інструкцыі новагародскага перадсоймавага сойміка,
які адбыўся ў Новагародку 11–13 снежня 1602 г.,
соймавым паслам на кракаўскі вальны сойм 1603 г.¹**

Арыг. невядомы

K₁ GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 843 [1602] [V.44.28] [без фаліяциі, дакумент упісаны пасля слонімской інструкцыі паслам на сойм 1603 г. Дадатак да ліста агента Прускага герцагства і Брандэнбурга ў Рэчы Паспалітай Даніэля Непфеля (Daniel Nepfel) ад 19 снежня 1602 г. з Кракава, які быў дасланы ў Кёнігсберг].

Z Powiatu Nowogrodziec(g)o.

Sprawa Domu Ich m. Xiążąt Brandeburskich iż Przywileiami Przodków Je(g)o K(rólewskiej) M(iłości) za consensem R(zeczy)p(ospoli)tey seymowem yest utwierdzona. Przeto tež aby wedlug tych Przywileiów zachowane zostali².

Мал. 5. Фрагмент інструкцыі новагародскага перадсоймавага сойміка, які адбыўся ў Новагародку 11–13 снежня 1602 г. соймавым паслам на кракаўскі вальны сойм 1603 г. (GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 843, V. 44.28. (без фаліяциі). K. 4

¹ Гл.: Die Staatsverträge des Herzogtums Preussen. T. 1. S. 12–98.

² Сказ падкрэслены.

Powiat Wolewijski

O Druska demie D. Postom nassyim slcamy oj mot mesamerdona dalemj
aby zmiezbyjse dzisemi D. Postami komec ktry by bel znalegbyim
D. mesymiony ednak aby pacta wcale dacowane bely.

Powiat Kowenski

Sprawa kurfesta Brandenburgie i alie o Druska demie iako gy
ewinszych sprawowal kure communi condicis maius sprawowacis
gstaty coronem D. Postowiem nasci endutisie maius aby znalegbyim
D. komec bel dawany.

Powiat Nielomirski

o die dotycze demie Druskiej, o te iis sie na deymie postom
miedzodzili. Tedy teraz D. Postowie nasci zmiezbyjse dzisemi
D. Postami coronem komec iako na legby liz moze D. roczji:
me maius.

Powiat v Litossi

W sprawie Druskiej Panowie Postowie nasci zmiezbyjse maius
aby znalegbyim D. Postom bels D. Postowie lego ukoloy pacta sta.
edzawne Xwia Druskiej zwielkum etwem liz wcale dacowane
bely, o die obligato aby iako na demie kurb spraoszych postanow:
wito gy namowile naprawione bely.

Мал 6. Фрагмент інструкцыі ваўкавыскага перадсоймавага сойміка, які адбыўся ў Ваўкавыску
ў снежні 1602 г. соймавым паслам на кракаўскі вальны сойм 1603 г. (GSPK. XX НА / НВА /
H. Kasten 845. V. 44.40 (без фаліяцыі). K. 1 v

**Фрагмент інструкцыі ваўкавыскага перадсоймавага сойміка,
які адыўся ў Ваўкавыску ў снежні 1602 г.,
соймавым паслам на кракаўскі вальны сойм 1603 г.**

Арыг. невядомы

K₁ GSPK. XX НА / НВА / H. Kasten 845 [1603/II]. [V.44.40. Wyciąg z instrukcji sejmikowych powiatów WKsL, Aneks do listu Daniela Nepfela z Krakowa 2.01.1603]. Дадатак да ліста агента Прускага герцагства і Брандэнбурга ў Рэчы Паспалітай Даніэля Непфеля ад 2 студзеня 1603 г. з Кракава].

Powiath Wołkowyski.

О Pruską Ziemię PP [panom] Posłom naszym zlecamy ѿ moc niezamierzoną dajemъ aby znioszszы się z inszemi PP [panami] Posłami koniec ktorы by bel z najlepszym R[zeczy] P[ospolilej] uczyniony. Jednak aby pacta wcale zachowane belы.

**Пратэстация паслоў Вялікага Княства Літоўскага
супраць постановы кракаўскага сойма 1603 г. не караць каронных
жаўнераў, якія здзейнілі правапарушэнні на тэрыторыі ВКЛ**

6 III 1603, Кракаў.

Арыг. невядомы

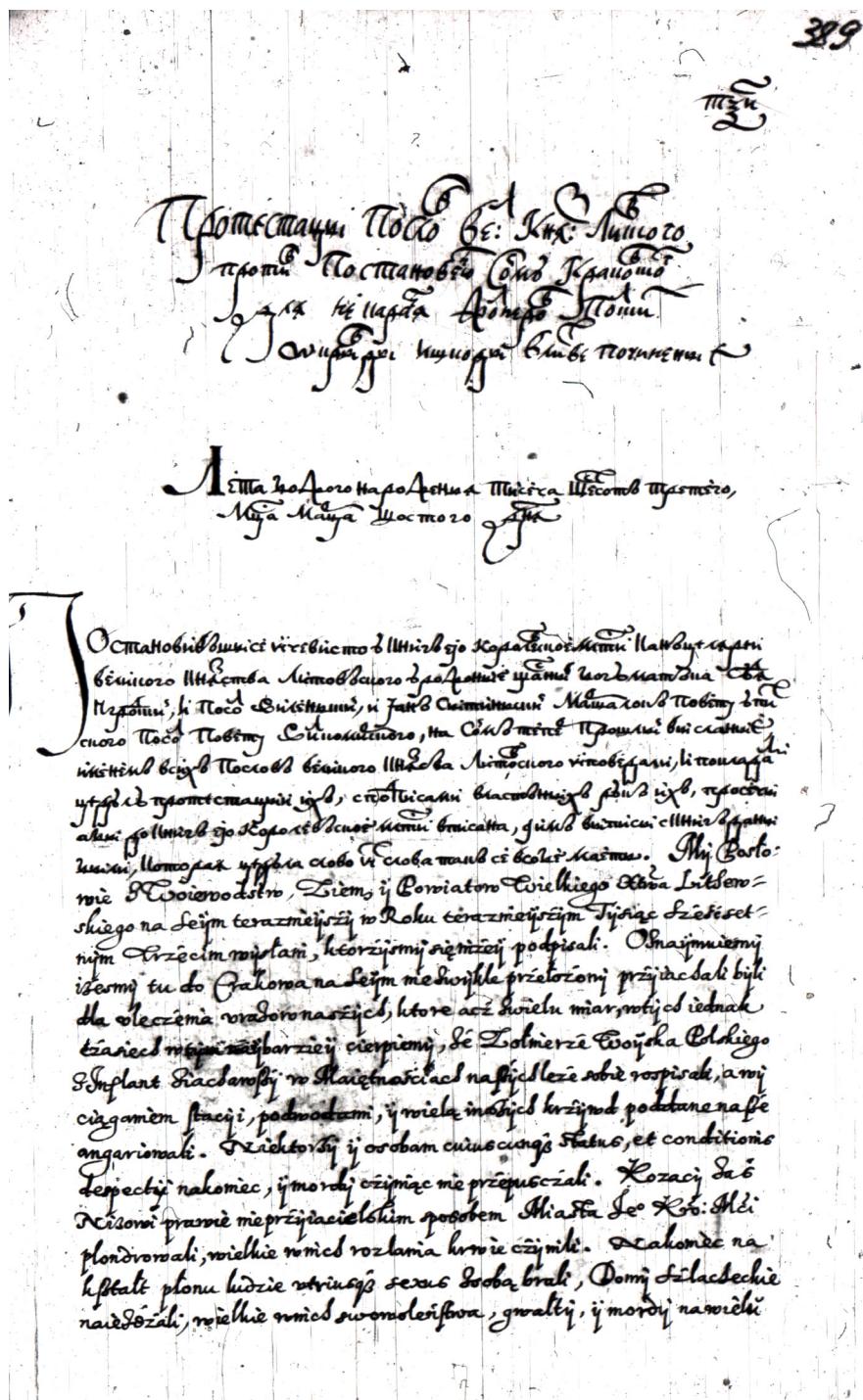
K₁ – РГАДА. Ф. 389. Оп. 1. Ед. хр. 288. Л. 389 – 389 об. (по старой фолиации 368 – 368 об.); НГАБ. КМФ-18. Спр. 288. Арк. 389 – 389 адв. (па старой фаліяцыі 368 – 368 адв.).

[к. 389] Протестацыя[я] послов Вел:(икого) Княз:(ства) Ли(то)вскаго против постановеню соimu краковског(o) для не караня жолнеров полских о крыўды и шкоды в Литве починеные.

Лета Божого нароженья Тисеча Шестсотъ Третего, M(e)c(e)ца Марца шостаго дня.

Постановивъшице очевисто у книгъ его королевское м(и)л(о)сти канцлеры Великого Кня(з)ства Литовскаго урожоные Щасныи Богуматъка судя кгродскии и посол виленьскии, и Янъ Сытиньскии маршалокъ повету упимскаго посол повету Вилкомирскаго, на соимъ тепер прошлыи высланые, именемъ всіхъ пословъ Великого Княства Литовскаго оповедали, и покладали цедулу протестатацыи ихъ, с подпісами властъныхъ рукъ ихъ, просечы абы до книгъ его королевское м(и)л(о)сти вписаны, а имъ выписы с книгъ даны были, которая цедула слово от слова такъ се в собе маеть.

«My Posłowie z Woiewodstw, Ziem ѿ Powiatow Wielkiego X(ięs)twa Lithewskiego na Sejm terazniejszy w Roku terazniejszym Tysiąc Sześćsetnym Trzecim wysłani, ktorzysmy się niżej podpisali. Osnaźmijemy iżeśmy tu do Crakowa na

Мал. 7. Пратэстыя паслоў ВКЛ супраць рашэння кракаўскага ардынарнага сойма 1603 г.
(НГАБ. КМФ-18. Спр. 288. Арк. 389)

389

mięscac czynie. To aby rogoścę prawa pokazano, i napotym Lebij
sę me działo, połanowano było, pełna instantia w Dego Kró: Ali Ca
na na fęgo Lejmejs, i wrożec Stanow czymliwym. Lecz iżem co
(Social Constitutio etym napisane w Kole Rycerstwym, i przed Dego
Kró: Aliem czyste były) otrzymać nie mogli, aby tej tak bezpeczeńej
awturowoli przed Constitutio Lejmoną freno imponerent, owo stemmidać,
że ta taka mękarność Rymkudziom dom fiedtiblikom omiasći pój
bywać będzie, dwiellion zalem stego Lejmu do domu na fęci, i do bra
ciej, którzy nastubili roystali, odiaćdać nam przycodzi. Te iżem
declaratia, abo raczej protestatia solemniter, et unanimiter roszycy
imiem tyc, ktorzy na podali, czymli, iż iżem do żadnego spraw
iż ramow nie przystepowali, iżno sta declaratia, abyżmy co, co tą roszc
pomieli otrzymale, tak iż erał mocząc cobi sielskich natym Lejmu pastu
nowionego pokazalo wiezicec nie censem, iż Lejmu za słuszy, iż gromie
Lavartki nie przypisowani, iż żadny d podatkow tak poborowic, iko iż
Cet podnij dożonicy, am Czoponego, oprocz na Ziemiie Głównej Cet
lenkim roczalowym roku tycie dżedzietnym kotorym nie postępuje
mij, iż mytnat ied me beżtemi. Działo się w Królowie Rolu ty
się dżedzietnego trzeciego, Marca Szóstego dnia. Wnoszycy
redukciu pod wasz mieni: slobi. Szczęny Bosumka Posel Czileński
reka swoj, Stegad Wojewodztwa Andrzej Agrippa reka swoj, Jan
Sycinski reka swoj, Andrzej Tomaszewicz Posel Brzastowski, Mal
czer Skorulski Posel Powiatu Komierskiego rektor, Alexander
Radzymiński Stalmik Zmudzki reka swoj, Chrzyżcops Drucki So
koleński d Wojewodztwa Potskiego, Stanisław Biatorz reka swoj,
S. Grodzicka Adam Roczapowski reka, Piotr Doftrowski Mar
fałek Dego Kró: Ali Powiatu Pińskiego, Mikołaj Malicki drol
nik, i Posel Mscislawski reka, d Wojewodztwa Mscislawego Posel Da
muel Drucki Skorski, i Rzeczyce Posel Jan Skokowski reka swoj,
Oto dnozeczko moje chydzki go latusz go Kopotliwym kimi latut
zepsim, iż tē bunti tē teżemko buntu latusza kimi kuro po co
byzgat dnoz. Tlicatib d Krakob

*Lejma Czyste
Cet. Ali: Alius.*

Мал. 8. Пратэстация паслоў ВКЛ супраць рашэння кракаўскага ардынарнага сойма 1603 г.
(НГАБ. КМФ-18. Спр. 288. Арк. 389 адв.)

Seym niezwykle przełożony przyiachali byli dla uleczenia urazow naszych, które acz z wielu miar, w tych iednak czasiech w tym naybarziey cierpiem, że żołnierze wojska Polskiego z Inflant ziachawszy w maiętościach naszych leże sobie rospisali, a wyciąganiem stacy, podwodami, y wielą inszzych krzýwd poddane nasze angariowali. Niektorzy y osobam *cuiuscunque status, et conditionis despectu* nakoniec, y mordy czyniąc nie przepuszczali. Kozacý zaś Nizowi prawie nieprzýjacielskim sposobem Miasta Je(g)o Kro:(lewskoje) M(iłości plondrowali, wielkie w nich rozlania krwie czynili. Nakoniec na kształt płonu ludzie *utriusque sexus* z sobą brali, Domy szlacheckie naiezdżali, wielkie w nich swowoleństwa, gwałtý, y mordy na wielu // [k. 389 v] miejscach czyniąc. To aby srogością prawa pokarano¹, y na potom żeby się nie działa, pohamowano býło, usilną instantią u Jego Kro:(lewskiej) M(iłości Pana naszego M(iłościwego, y u wszech stanow czyniliśmy.

Lecz iżeśmý tego (chociaż Constitutie o tym napisane w Kole Rýcerskim, y przed Jego Kro:(lewskiej) M(iłością czytane býły) otrzýmać nie mogli, abý tej tak zbýtecznej swej woli przed Constitutią Seymową *fraena imponerentur*, owszem widząc, że za taka niekarnością złym ludziom do wszech zbýtkow śmiałości przybýwać będzie, z wielkim żalem s tego seymu do domow naszych, y do braciey, którzy nas tu býli wýsali, odiachań nam przýchodzi. Tę iednak declaratią, abo raczej protestatią *solemniter et unanimiter* wszýscy imieniem tych, którzy nas posłali, czyniemy, iż iakośmý do żadnych spraw y namow nie przystępowali, iedno s tą declaratią, ažbýśmy to, co się wýszej pomieniło, otrzýmali, tak y teraz ni o czym cobý się kolwiek na tym Seymie postanowionego pokazało wiedzieć nie chcemy, y Seymu za słusny, y zgodnie zawarty nie przýznawamy, y żadnych podatkow tak poborowych, iako y cel podwýszonych, ani czopowego, oprócz na Ziezdzie Głównym Wileńskim uchwalonego w roku tysiąc sześćsetnym wtórym nie postępujem, y wydawać ich nie będądem. Działo się w Krakowie Roku Tysiąc Sześćsetnego Trzeciego, Marca Szóstego dnia.

У тое цедулы подписы рукъ тыми словы.

- [1] Sczęsný Bohumatka² Poseł Wileński ręką swą,
[2] S tegoż województwa Andrzej Agrippa ręką swą³,

¹ Гл.: Lopatecki K. «Disciplina militaris» w wojskach Rzeczypospolitej do połowy XVII wieku. S. 262–268, 383–395, 627–628, 646, 656–658, 660–661, 696, 713; Wisner H. Rzeczpospolita Wazów. T. II. S. 143–154.

² Шчасны Матысавіч Багуматка (Szczęsny Matysowicz Bohumatka), суддзя гродскі віленскі (N 12 IX 1599 – зг. 9 V 1603) (UWKL. T. I. № 871. S. 167). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Віленскага павета Віленскага ваяводства. Быў прысутны на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 (AZS. T. II. S. 142). Кальвініст. У 1608 г. быў выбраны дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Лідскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis / pod red. A. Rachuby; oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba. Warszawa, 2007. S. 134).

³ Андрэй Агрыппа («Andrzej Agryppa» («Agrippa»)), пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Віленскага павета Віленскага ваяводства. У 1600, 1609, 1613, 1621 і 1628 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Віленскага павета, у 1604 г. – ад Упіцкага павета, у 1633 г. – ад Жамойці (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 110, 122, 136, 148, 172, 193, 210).

- [3] Jan Syciński¹ ręką swą,
- [4] Andrzej Tomaszewicz² Poseł Brasławski,
- [5] Malcher Skorulski³ Poseł Powiatu Kowieńskiego ręką swą,
- [6] Alexander Radzymiński⁴ Stolnik Żmudzki ręką swą,
- [7] Chrystof Drucki Sokoleński⁵ Z Woiewodztwa Połockiego,
- [8] Stanisław Białozor⁶ ręką swą,
- [9] Z Nowogrodka Adam Poczapowski⁷ ręką,

¹ Ян Валянінавіч Сіцінські («Jan Walentynowicz Sicyński» («Siciński», «Syciński», «Sytinski»)), маршалак упіцкі (N 20 III 1597 – памёр да 20 VI 1621) (UWKL. T. II. № 3516. S. 474). Кальвініст. Клієнт віленскага ваяводы гетмана ВКЛ Крыштафа Радзівіла Перуна. *Augustyniak U. Dwór i klientela Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640). Mechanizmy patronatu.* Warszawa, 2001. S. 81, 119, 239; *Augustyniak U. W służbie hetmana i Rzeczypospolitej. Klientela wojskowa Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640).* Warszawa, 2004. S. 112, 188, 197–198, 201–202, 234. У 1594, 1600, 1607 і 1610 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Упіцкага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 92, 111, 131, 140). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Вількамірскага павета Віленскага ваяводства.

² Андрэй Тамашэвіч Барташэвіча (Andrzej Tomaszewicz). Падстараста браслаўскі (зг. 24 VI 1600 – зг. 10 I 1609) (UWKL. T. I. № 4396. S. 564). У 1591, 1597, 1604, 1611 і 1616 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Браслаўскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 83, 101, 122, 143, 156). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Браслаўскага павета Віленскага ваяводства. Зг. на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 (AZS. T. II. S. 142).

³ Мальхер (Мельхіёр) Барталамеевіч Міхновіч Скарульскі, пісар земскі ковенскі (Е 1 X 1601, N 1 1602 – А 17 VII 1616 на падсудкоўства ковенскага) (UWKL. T. II. № 2831. S. 393). Слуга Мікалая Крыштафа Радзівіла Сіроткі (Кэмпа Т. Мікалай Крыштаф Радзівіл Сіротка, віленскі ваявода. Mip, 2016. С. 288; *Augustyniak U. W służbie hetmana i Rzeczypospolitej.* S. 232). Кальвініст (UWKL. T. II. № 2831. S. 393). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Ковенскага павета Трокскага ваяводства.

⁴ Аляксандар Марцінавіч Радзімінскі (Alexander Radzimiński, Radiminski), стольнік жамойцкі (N 16 IV 1589 – зг. 5 X 1621) (UWKL. T. III. № 1283. S. 272). Кальвініст. У 1597, 1601 і 1635 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Жамойці, у 1604 – ад Трокскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 102, 114, 122, 216). Верагодна пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Жамойці.

⁵ Крыштаф Міхайлавіч Друцкі-Саколінскі, князь, старасці азярышчанскі. Клієнт віленскага ваяводы гетмана ВКЛ Крыштафа Радзівіла Перуна і яго сына Крыштафа Радзівіла. Гл.: *Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku.* Warszawa, 1895. S. 482–483, 487; *Augustyniak U. W służbie hetmana i Rzeczypospolitej.* S. 200, 225, 244). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Палацкага ваяводства. Быў прысутны на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 г. (AZS. T. II. S. 142).

⁶ Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з невядомага (найверагодней упіцкага) сойміка. У названы час пасольскую функцыю маглі выконваць – 1. Станіслаў Янавіч Белазор, падкаморы ўпіцкі (Е 1 IV 1591, N 16 VI 1591 – памёр да 14 XI 1611) (UWKL. T. II. № 3699. S. 496; PSB. T. II. Kraków, 1936. S. 12) ці 2. Станіслаў Юр'евіч Белазор, падстолі ўпіцкі (N 23 IX 1592 – памёр да 6 II 1623) (UWKL. T. II. № 3762. S. 504).

⁷ Адам Пачапоўскі, пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Новагародскага павета Новагародскага ваяводства. У 1596, 1601 і 1608 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Новагародскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 99, 114, 135), а таксама выконваў функцыі паборцы Новагародскага павета ў 1596 і 1612 гг. (*Siekierski M. The Estate of Łachwa of Prince Nicholas Christopher Radziwiłł (1549–1616). A Contribution to the Study of the Historical Geography and Economy of Southern Byelorussia //*

- [10] Piotr Dostoiewski¹ Marszałek Jego Kro: Mci Powiatu Pińskiego,
- [11] Mikołaj Malicki² Stolnik, ý Poseł Mścisławski ręką,
- [12] Z Woiewodztwa Mińskiego Poseł Samuel Drucki Horski³,
- [13] Z Rzeczyce Poseł Jan Skokowski⁴ ręką swą».

А по уписанью тоё цедулы до книгъ его королевское м(и)л(о)сти кань-
целяреиских, и се(u) выпис под печатью Великого Князства Литовского послу
выданъ есть.

Писанъ у Krakove.

Левъ Сапега Канцлер Вел:(икого) Княз:(ства) Ли(то)вского.

The Journal of Byelorussian Studies. London. 1981. Vol. V. № 1. P. 24, 27; Радаман A. Ухваленне мясцовых падаткаў на сойміках і шляхецкіх з'ездах Новагародскага ваяводства ВКЛ у другой палове XVI – пачатку XVII ст. // БГЧ. 2013. № 9. С. 28–29; AGAD. AR. Dz. XXIII. T. 70. Pl. 6. S. 33–33a, 50–51). Кальвініст, сеньёр новагародскага кальвінскага збора ў 1597 г. (*Licinius Namyslovius Jan. Ad fratres ministros evangelicos pro ineunda concordia, brevis & simplex xxx. K.* [6]).

¹ Пётр Сасінавіч Даастаёўскі («Пётр Достоевский»), маршалак Пінскага павета. Згадваецца на пасадзе пінскага маршалка ўжо 12 VII 1598 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 86. Арк. 419) Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Пінскага павета. Быў прысутны на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 г. (АЗС. Т. II. С. 143). У 1597, 1599, 1607 і 1617 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Пінскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 103, 109, 132, 161). Памёр да 9 XII 1629 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 102. Арк. 276 адв. – 277).

² Мікалай Маіцкі («Mikołaj Malicki»), стольнік мсціслаўскі (1602–1608). № 30 V 1602 (НГАБ. КМФ-18. Спр. 85. Арк. 185 адв.). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Мсціслаўскага ваяводства. Зг. на галоўным сойміку ВКЛ у Слоніме 11 I 1603 (АЗС. Т. II. С. 143). Згадка пра смерць да 27 IX 1604 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 86. Арк. 442 адв.), верагодна, памылковая. Памёр да 4 XI 1608 г. (НГАБ. КМФ-18. Спр. 89. Арк. 103 – 103 адв.).

³ Самуэль Пяtronovіч Друцкі-Горскі, князь («Самуэль Друцкий Соколіцкі»). У 1605, 1609, 1611 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Мсціслаўскага ваяводства, а ў 1617 г. верагодна ад Менскага павета (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 38, 40, 124, 138, 144, 162). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Менскага павета Менскага ваяводства. Пра яго гл.: Wolff J. Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku. Warszawa, 1895. S. 143–144, 149; Галубовіч В., Рыбачонак С., Шаланда А. Князі Друцкія-Горскія ў Вялікім Княстве Літоўскім у XV–XVIII ст. Mip, 2016. С. 112–119.

⁴ Ян Скакоўскі («Ян Скоковский», «Jan Skokowski»), падсудак рэчыцкі (Е 7 X 1602, N 19 X 1602 (Кракаў) (НГАБ. КМФ-18. Спр. 85. Арк. 202 адв.). У 1599 і 1604 гг. выбіраўся дэпутатам Трыбунала ВКЛ ад Рэчыцкага павета Менскага ваяводства (Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego. 1582–1696. Spis. S. 109, 124). Пасол на кракаўскі сойм 1603 г. з сойміка Рэчыцкага павета Менскага ваяводства. Апошняя вядомая згадка ў ктыніцах з тытулам падсудка 5 X 1617 г. (LMAB. F. 43. Bib. 17276). Памёр да 13 IV 1628 г. (вядома з намінацыі наступніка на пасадзе).